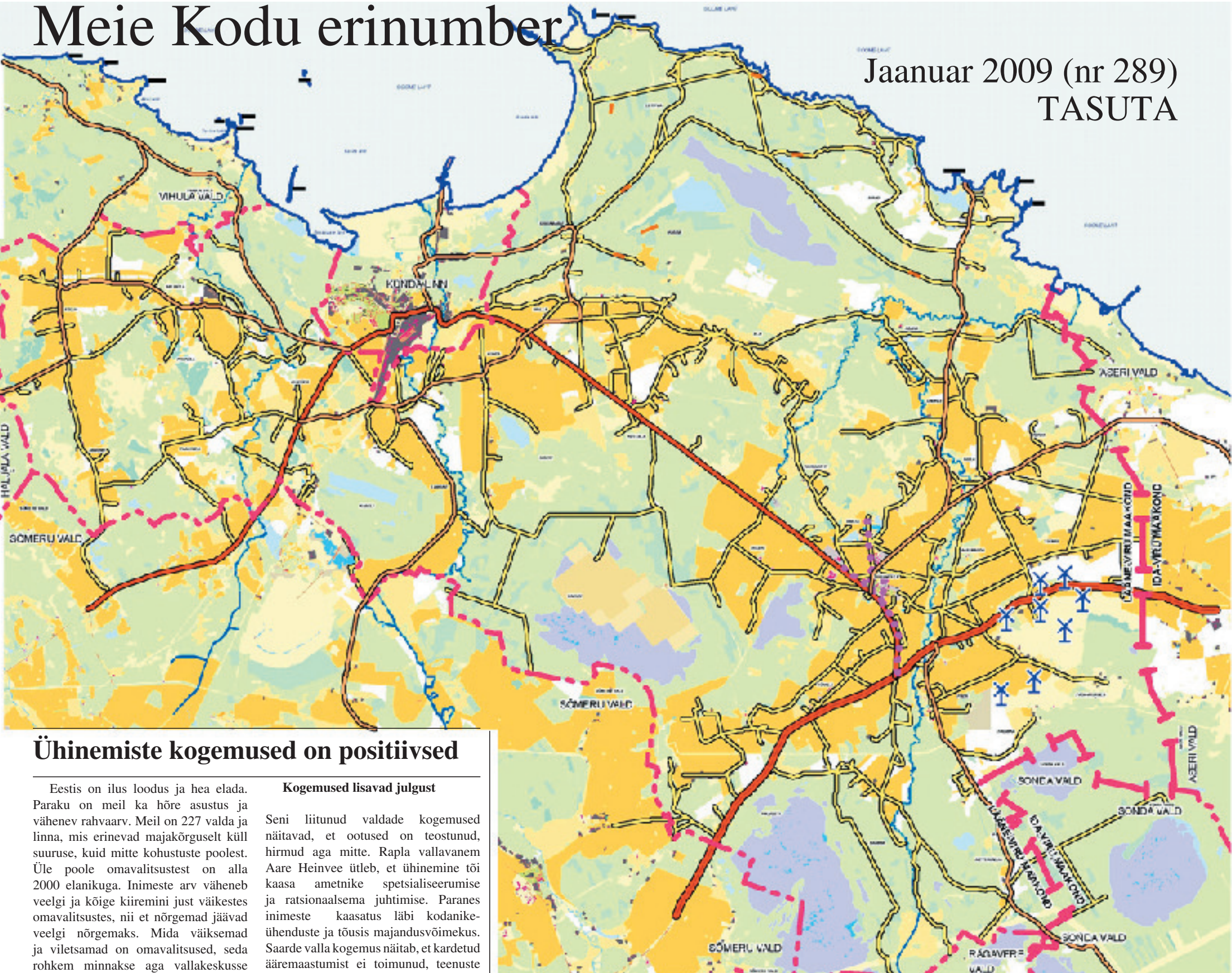

ÜHINEMISLEHT

Meie Kodu erinumber

Jaauar 2009 (nr 289)
TASUTA

Ühinemiste kogemused on positiivsed

Eestis on ilus loodus ja hea elada. Paraku on meil ka hõre asustus ja vähenev rahvaarv. Meil on 227 valda ja linna, mis erinevad majakõrguselt küll suuruse, kuid mitte kohustuste poolest. Üle poole omavalitsustest on alla 2000 elanikuga. Inimeste arv väheneb veelgi ja kõige kiiremini just väikestes omavalitsustes, nii et nõrgemad jäävad veelgi nõrgemaks. Mida väiksemad ja viletsamad on omavalitsused, seda rohkem minnakse aga vallakeskuste ainult selleks, et Tallinna bussile istuda. Seda ei saa Eesti endale lubada.

Suurte keskuste tõmbele saavad vastu seista ainult tugevad omavalitsused. Vallad ja linnad, mis suudavad ligi meelitada töökohti ning luua inimestele meeldiva elukeskkonna. Omavalitsused, mis on realselt võimelised korraldama haridust, ühistransporti, jäätmevedu ning pakkuma sadu muid teenuseid, mille osutamine nende kohustuseks on. See eeldab piisavat elanike hulka, kelle maksutuludest maksta palka kompetentsetele spetsialistidele ja teha investeeringuid tulevikku.

Pea liiva alla peitmine enam ei aita. Rahvaarvu vähenemise, linnastumise ja majanduslike raskuste süvenedes vajadus tugevate omavalitsuste järele jääb ja kasvab. Võidavad need, kes seda mõistavad ja kohe ühinemise ette võtavad. Neil, kes mõtleavad oma valla käekäigu ja inimeste heaolu peale, on põhjust muudatusi ainult tervitada, mitte karta.

Kogemused lisavad julgust

Seni liitunud valdade kogemused näitavad, et ootused on teostunud, hirmud aga mitte. Rapla vallavanem Aare Heinvee ütleb, et ühinemine tõi kaasa ametnike spetsialiseerumise ja ratsionaalsema juhtimise. Paranes inimeste kaasatus läbi kodanikeühenduste ja tõusis majandusvõimekus. Saarde valla kogemus näitab, et kardetud ääremaastumist ei toimunud, teenuste kättesaadavus hoopis paranes, kuna loodi teeninduspunktid ja kasvas kohalik aktiivsus külakeskustes. Ehkki kardeti kogukonna identiteedi kadumist, osutus see hirm asjatuks. Kodanikualgatuse ja valla eestvedamisel toimuvad nüüd hoogsalt kultuuri- ja spordiüritused ning külapäevad.

Kolm aastat tagasi toimunud ühinemistest teame, et osa teenuste osas õnnestus asjade efektiivsema korraldusega kulud kokku hoida ja suunata rohkem raha seni alarahastatud valdkondadele, näiteks teede korrashoiuks või vaba aja ja kultuuri kasuks.

Kogemused näitavad, et võita on ühinedes palju ja võimalikud ohud saab hea ettevalmistuse ning läbimõeldud arenguplaanidega maandada.

Soovin Kundale ja Viru-Nigulale selles tähtsas töös jõudu!

Siim Kiisler
Regionaalminister

KKK - korduma kippuvad küsimused

Ühinemise mõju vallaelanikele?

Elanike jaoks ei too omavalitsusüksuse muudatus kaasa mingisuguseid täiendavaid kulutusi (näiteks kõik registrite kanded muudetakse automaatselt).

Põhisõnum on, et inimese jaoks jääb kõik enam-vähem samaks, muutused toimuvad juhtimisstruktuuris.

Uue valla keskus asub Kundas. Viru-Nigula alevikus säilitatakse optimaalsed keskusfunktsioonid. Viru-Nigulas töötab teeninduspunkt, kus osutatakse peamisi avalikke teenuseid. Teeninduspunktis võetakse vastu ja väljastatakse vajalikke doku-

mente. Teeninduspunkt tagab sotsiaalhoolekande toimingud ja korraldab piirkonna igapäevaseid majandusküsimusi. See tähendab, et teeninduspunktis saab registreerida sündi-surma, vastu võetakse kaebusi, avaldusi, taotlusi jne. Samas kohas tagatakse kõik sotsiaalteenuseid ja -toetusi puudutavate küsimuste lahendamine. Teeninduspunkt korraldab vajadusel ka valla-valitsuse spetsialistide ja kodanike kokkusaamise kas teenindus-punktis või vajadusel kodaniku juures.

Üks raskeim valdkond ühinemise juures on kommunaalmajandus. See puudutab kortermaju, vett-kanalisatsiooni, jäätmekorraldust

ja kütet – vallas ja linnas on korraldus erinev. Ühinemislepingu eelnõu näeb ette ühise veevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava ja jäätmekava koostamise ning elamumajanduse korraldamise otstarbekuse põhimõtete alusel.

Üks kõige vajalikum, kuid samas ka kõige kulukam tegevus, millega uus vald tegelema peab hakkama ja millest saavad kasu nii valla- kui ka linnaelanikud, on vallasise transpordi korraldamine. Sellega tagatakse ka nn ääremaal elavatele kodanikele võimalus külastada apteeki, arsti, kauplusi, vallavalitsust jne.

Vt edasi lk 7

MÕTTEID ÜHINEMISEST

Toomas Hendrik Ilves (Eesti Vabariigi president): *“Ühinemist ei saa omavalitsustele peale suruda ... Kui aga inimestele näidata, millised võimalused avanevad suurema haldussuutlikkuse juures, siis usun, et liitumisega minnakse meelsamini kaasa.”* Riigipea sõnul ei suuda linn või vald tihtipeale üksi suuri projekte ette võtta. *“Üheskoos tegutsedes on aga võimalik rohkem ära teha avaliku teenuse kvaliteedi ja elukvaliteedi tõstmiseks, ning inimesed jäävad oma kodukohta elama. Omavalitsuste ühinemine on vajalik inimestele endile”.* (Allikas Vabariigi Presidendi kantselei infoportaal <http://www.president.ee/et/>). /---/ *“Mina toetan omavalitsuste vabatahtlikku liitumist. Kui see aga takerdub, siis varem või hiljem jõuame piirini, kus riik peab ennast kehtestama. Kutsun eelkõige vallaelanikke endid liitumises kasu nägema ja seda toetama. Ma prognoosin, et inimesed ise hakkavad vallajuhtidelt aru pärima ja liitumist nõudma.”* (Allikas S. Valner - Ilves: “Eesti peab tõsiselt järele mõtlema”, Maaleht 19. juuni 2008).

Siim Kiisler (regionaalminister): *“Kii-re tõus majanduses on asendunud langusega. Riik tõmbab oma kulutusi koomale, et vähegi ots otsaga kokku tulla. /---/ Pea liiva alla peitmine enam ei aita. Rahvaarvu vähenemise, linnastumise ja majanduslike raskuste siivenedes vajadus tugevate omavalitsuste järele jääb ja kasvab. Võidavad need, kes seda mõistavad ja kohe ühinemise ette võtavad. Neil, kes mõtlevad oma valla käekäigu ja inimeste heaolu peale, on põhjust muudatusi ainult teavitada, mitte karta. Kes jääb paremaid aegu ootama, liidetakse hiljem paratamatult, aga siis juba riigi kehtestatud ühtsetel tingimustel.”* (Lõigud artiklist “Eesti vajab otsuseid” omavalitsuste ühinemise eelseid tutvustavast siseministeeriumi infolehest “Kaks pead on kaks pead” 13. novembril 2008, lk 1. http://www.siseministeerium.ee/public/_hinemisest_vaheleht.pdf).

Kadri Teller-Sepp (Siseministeeriumi kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakond): *“Ehkki paljud Euroopa riigid on uhked oma Napoleoni või veelgi varasemast ajast pärineva halduskorralduse üle, ei tähenda see enamasti rahulolu kehtiva status quo’ga. Ühiskond muutub pidevalt ning sellega seoses ka nõuded ja ootused avaliku sektori tolli ja teenuste osas. Osalt naljaga, osalt tõsiselt võib öelda, et kõigil valitsusametnike rahvusvahelistel halduskorralduse teemalistel kohtumistel räägitakse vajadusest KOVid suuremaks ühendada.”* (Lõik artiklist “Kohalike omavalitsuste suurus ja haldusreformid: pilk Eestist välja” omavalitsuste ühinemise eelseid tutvustavast siseministeeriumi infolehest “Kaks pead on kaks pead” 13. novembril 2008, lk 3. http://www.siseministeerium.ee/public/_hinemisest_vaheleht.pdf).

Mõttevahetusest, kas ühinemised jätkuvad (Riigikogu Toimetised 17, 2008).

Ott Kasuri (Maamavalitsuste liidu tegevdirektor): *“Kõik sõltub muidugi ka sellest, milliseks kujuneb Eesti majanduslik areng. Kõik muudatused on sellega seotud, ehk kui majandusel läheb hästi, siis on ka vara, mida jagada. Mina ootan küll, et omavalitsused enne nende otsuste tegemist toimiksid vähem emotsionaalselt ning vaataksid ikkagi seda, et inimesed, kes nende territooriumil elavad, saaksid kõik avalikud teenused kätte jätkuvalt samas mahus ja veel parema kvaliteediga kui praegu. Seetõttu tasub jätkuvalt läbi käia nii naaberomavalitsustega kui ka naaberriikide omavalitsustega Soomes, Lätis või Rootsis. Paljude omavalitsuste visioon on ikkagi lapsed ja eakad. Need on piiratud liikumise ja teatud vajadustega inimesed, keda kohalik omavalitsus peab teenindama eelkõige seetõttu, et nad elavad kohapeal ja on paiksed. Kõik tööjõulised inimesed saavad endaga ise hakkama ja nende liikumine on kohaliku omavalitsuse ülene. Nendele pööratakse ka vähem tähelepanu. Küll aga on ülioluline vaba aja teenus, mis kaasneb tööjõu taastootmise ja puhkusega, sportlike eluviisidega, metsa ja loodusega, merega. Need aspektid on üliolulised, sest Eestimaal peab olema kõigil hea elada.”*

Jüri Võigemast (Linnade liidu tegevdirektor): *“Olles ise läbi teinud omavalitsuste ühinemise*

ÜLEVAADE ÜHINEMISE VAJADUSEST JA IDEE ARENGUST

Millal sai ühinemise idee alguse? Mis ajendas alगतama ühinemisprotsessi? Ühinemisest on mõtteid mõlgutatud ja räägitud pea viisteist aastat. 2004. a ühinemisläbirääkimiste alustamisel sai tõukeks Eesti saamine Euroopa Liidu liikmeks. Sellega seoses tekkisid uued võimalused ja arengud, aga ka uued vajadused (näiteks vajadus suuremateks omafinantseeringuteks, et Euroopa Liidu investeringupartnerluseks üldse võimalised olla).

Mõlemad omavalitsused on jõudnud olukorda, kus eraldiseisvalt on suured kvalitatiivsed arengud tulevikus üsna keerulised. Kahe omavalitsuse ühinemisel tekkiv sünergia loob aluse, millelt ühiselt edasi liikuda ning areneda. Liitumises nähakse võimalust projektisuutlikkuse kasvuks ja suurenevaks inimkapitaliks. Omavalitsustel on ka mitmeid sarnaseid probleeme, mida saaks ühinemisel koos lahendada.

Kunda linna ja Viru-Nigula valla ühinemise idee on linna ja valla geograafilise paiknemise tõttu loogiline. Vald ümbritseb rõngana linna ning muret küsimuse pärast, et kellega ühineda, pole seetõttu tekkinud. Küsimus on ainult selles, kas ühineda või mitte ühineda – õigemini, kas ühineda vabatahtlikult või oodata sundühendamist.

Millal algas ühinemisprotsess?

Kunda Linnavolikogu tegi 21. mai 2004 otsusega nr 20 Viru-Nigula vallale ühinemisetteppaneku, millega vald nõustus. Koostööleping sõlmiti 08. detsembril 2004, et selgitada välja liitumise/mitteliitumise võimalused. Lepingu allkirjastas kummastki volikogust 3 ja valitsusest 2 inimest. Eesmärgiks oli Kunda ja Viru-Nigula baasil uue omavalitsusüksuse moodustamise ettevalmistamine. Hakati mõtlema eesmärkide ja uute võimaluste ning ka kaasnevate ohtude üle. 2004.–2005. aasta jooksul uuriti elanike rahulolu omavalitsustes pakutavate teenuste kohta, töörühmad võrdlesid valdkonniti tegevusi omavalitsustes ja ühiskomisjon tegi kokkuvõtte.

12. novembril 2007 otsustati Viru-Nigula ja Kunda volikogude ja valitsuste liikmete koosolekul jätkata koostööd. Moodustati 10-liikmeline ühiskomisjon ja neli töörühma teemavaldkondade alusel.

Töörühmad täiendasid 2005. a kogutud erinevaid valdkondi puudutavaid andmeid ja analüüsisid neid. Nüüdseks on analüüsitud hetkeolukorda vallas ja linnas, tehtud on ettepanekud ühiskomisjonile ja välja on töötatud ühinemislepingu projekt, samuti rahvaküsitluse kord elanike arvamuse väljaselgitamiseks.

13. novembril 2008 toimus Viru-Nigula ja Kunda volikogude ühisistung, kus tutvustati ühinemislepingu projekti. Samuti esitati täiendusi ja parandusi.

Ühinemise ettevalmistamise organisatsioonist – ühiskomisjon ja töörühmad, tegevuse põhimõtted.

Ühiskomisjoni kuuluvad Anne Tasuja (Kunda linnavolikogu esimees), Ain Tiivas (Viru-Nigula linnavolikogu esimees), Uno Trumm (Kunda linnavolikogu liige); Heldur Lahne (Kunda linnavolikogu liige), Kalev Pagar (Viru-Nigula linnavolikogu liige), Riho Tell (Viru-Nigula linnavolikogu liige), Allar Aron (Kunda linnapea), Priidu Vilmer (Kunda linnavalitsuse liige), Ervins Veitsurs (Viru-Nigula vallavanem), Guido Reimer (Viru-Nigula abivallavanem). Ühiskomisjoni töösse oli kaasatud ühinemisläbirääkimiste eestvedaja Ülo Peets ja Kunda linnalehe toimetaja Ebe Pilt.

18. juunil 2008 toimus Kunda linna ja Viru-Nigula valla ühinemiskomisjoni ja töögruppide nõupidamine.

Ühiskomisjoni esinaine on Anne Tasuja, ühinemisprotsessi on vedanud erapooletu konsultandina Ülo Peets, kes sõnastas ka läbirääkimiste üldeesmärgi tuntud valemina 1+1≥3, kus uus loodav tervik peab olema midagi palju enamat kui lihtsalt liidetavate summa.

Paika pandi ühiskomisjoni ja töögruppide töö põhimõtted.

Seaduslikkuse põhimõte – otsuste vastuvõtmisel lähtutakse seadustest, Kunda ja Viru-Nigula õigusaktidest, avalikest ja üldarusaadavatest nõuetest.

Kaasatuse põhimõte – ühinemise ettevalmistusse kaasatakse võimalikult palju linna- ja vallaelanikke.

Objektiivsuse põhimõte – ühinemise erinevate aspektide käsitlemisel on olulisteks kriteeriumideks ausus ja objektiivsus.

Jätkusuutlikkuse põhimõte – ehk hoolitsus Kunda ja Viru-Nigula arengute, heade tavade ja traditsioonide edasikestmise eest.

Mitmekesisuse ja seotuse põhimõte – ühinenud omavalitsuse arengut kavandatakse sisemiste piirkondade, keskuste ja ääremaade vastastikusest sõltuvusest lähtudes, pisendamata ühegi piirkonna tähtsust, väärtustades erinevusi ning kultuurilist mitmekesisust.

Terviklikkuse põhimõte – tähtsaks peetakse ühtse organisatsioonikultuuri ning tervikliku tulevikunägemuse väljaarendamist.

Konsensuspõhimõte – otsuste tegemisel taotletakse ühiskomisjoni liikmete konsensust.

Mõttetalguid pidasid neli töögruppi. **Avaliku halduse ja eelarve töörühm** koosseisus Anne Tasuja (töögrupi juht), Anne Paavel, Urmas Lepik, Priidu Vilmer, Ando Källo, Tiina Lauri, Egle Järvepere.

Üldküsimuste, majanduse ja elukeskkonna töörühm koosseisus Allar Aron (töögrupi juht), Ervins Veitsurs, Janar Vellak, Riina Sooäär, Marit Laast, Guido Reimer, Sirje Liiskmaa, Riho Tell, Tõnis Lehari, Olev Karu.

Hariduse, kultuuri ja spordi töörühm koosseisus Uno Trumm (töögrupi juht), Olev Lipp, Ülle Viller, Maiu Küngas, Ervin Lember, Kristel Hani, Alar Peek, Moonika Mägi põld, Ene Ehrenpreis, Jaak Jalakas.

Sotsiaalse heaolu ja turvalisuse töörühm koosseisus Ain Tiivas (töögrupi juht), Annika Villers, Elena Erm, Kaja Seene, Heldur Lahne, Linda Villik, Helje Kulper.

Töögrupid analüüsisid ühinemise plusse ja miinuseid ning koostasid ettepanekud ühinemislepingu teksti tarbeks. Täiendati ja uuendati töögruppide analüüside aluseks olevaid 2005. aastal koostatud põhjalikke andmekogusid.

Ühiskomisjonile esitati kokkuvõtted tehtud tööst valdkonniti, samuti valdkonnaülestest ideedest ja probleemidest, millele ühiselt tulevikus lahendusi otsitakse. Vt ka kokkuvõtteid töögruppide ühinemisnägemustest: mida ühinemine enesega kaasa toob (lk 6). MK

Ühinemisel tekkiva uue kohaliku omavalitsusüksuse nimest

Nimi kui lugu ajaloost tänapäeva

Kohaliku omavalitsuse üksuste liitumise protsessi üks küsimusi on tulevase omavalitsuse nimi. Mõnikord on nimevalik lihtsam, mõnikord keerukam. Kindlasti ei tohi nimevalik olla juhuslik ega tehtud emotsioonidele tuginedes – on ju nimi tulevase valla visiitkaart ja identiteedi kandja.

Esmalt tahaks selgitada nimemääramise juriidilist poolt: haldusüksuse nime määramisel juhindutakse Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusest ja kohanimeseadusest. Haldusüksuse, sh valla nime määrab teatavasti valitsus. Üldreeglina määratakse ühinemisel kohaliku omavalitsuse volikogude poolt taotletav ja ühinemislepingus kokku lepitud nimi. Kui aga taotleja eirab kohanimevaliku selliseid nõudeid, nagu kohapeal tuntuma ja levinuma nime, samuti suurema aja- ja kultuuriloolise tähendusega nime eelistamine, siis võib valitsus teha oma valiku.

Peatuksin mõningatel olulisematel kohanimenõukogu poolt antud vallanime valiku soovitudel.

Eelistada tuleks pika järjepideva traditsiooniga maa-alaliste üksuste, näiteks kihelkondade nimesid. Niisamuti traditsioonilised vallanimed ja looduspiirkondade nimed (nt Lahemaa, Sõrve jms) on sobivad kandidaadid

uue vallanime valikul. Hoiduda tuleks siiski nimede tähenduse meelevaldsest moonutamisest, näiteks sellisest olukorrast, kus nime lähteks oleva piirkonna ja uue moodustuva valla piirid on eksitavalt erinevad (vald haarab ainult osa piirkonna territooriumist või, vastupidi, on piirkonnast märksa suurem).

Kui valla nimeks sobib valla keskuse (vallamaja asukoha) nimi, millel on ka valla või muu maa-ala nimena traditsioone, siis tuleb teda muudele nimedele eelistada. Hoiduda tuleks siiski asulanimede, näiteks linnanimede võtmisest vallanimeks, kui selle nimega ei ole kunagi tähistatud suuremat maa-ala.

Kui muud tingimused on võrdsed, siis tuleks nimede seast eelistada lühikesi, soovitatavalt mitte sidekriipsulisi nimesid. Ka nime hea kõla ja muudest vallanimedest eristatavus tuleksid kasuks. Tingimata tuleks vältida liituvate valdade nimede mehaanilist, sidekriipsuga ühendamist (näiteks Kunda-Viru-Nigula, Kunda-Nigula, Viru-Kunda jne) kombinatsioone ja muid kunstlikke, ajaloolise tagapõhjata nimevorme.

Kunda linna ja Viru-Nigula ühinemisjärgse nime puhul on ühest soovitud keerukas anda. Ühest küljest võib kasutusele võtta vallanimena Kunda, millel on väga pikk ajalugu

(märked juba aastast 1241), kuid selle nime laiendamist kogu Viru-Nigula valla territooriumile ei saa pidada kõige paremaks lahenduseks kuna Kunda nimi laieneks alale, millega tal ajalooline seos puudub. (1938–1950 oli olemas Kunda vald, varasema nimega Kunda-Malla vald, mis hõlmas osa praegusest Viru-Nigula vallast.)

Selles suhtes on väike eelis Viru-Nigulal kui endisaegse kihelkonna nimel, mis hõlmas ka tänast Kunda linna.

Kompromissina võiks kõne alla tulla ka Mahu nime kasutusele võtmine, mis on Viru-Nigula kihelkonna ajalooline nimi ning samuti pika ajalooга (märked jällegi aastast 1241: Maum). (Mahu nimi säilis pikka aega Viru-Nigula kihelkonna saksakeelses nimes Maholm.)

Virumaal on säilinud vallanimedena mitmed ajaloolised kihelkonnanimed Haljala, Kadrina, Väike-Maarja, Rakvere, Lüganuse, Jõhvi, Iisaku, Vaivara – ehk tuleks just selle traditsiooni jätkamist toetada.

Valik on teie!

Aule Kikas, kohanimenõukogu sekretär, Siseministeeriumi kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakonna peaspetsialist

KOKKUVÕTE ÜHINEMISUURINGU TULEMUSTEST

Kunda linna ja Viru-Nigula valla liitumisuuring toimus ajavahemikus märts-september 2005. Uuringud viidi läbi mõlema kohaliku omavalitsuse ja Tartu ülikooli geograafia instituudi üliõpilastest (Mari Nuga, Laura Uibopuu, Ann Ideon ja Maarius Utso) koosneva uurimisgrupi koostöös. Uuringute materjalid tervikuna on 2005. aastast alates olnud kättesaadavad Kunda linna kodulehel.

Kunda ja Viru-Nigula olemus on ajalooliselt kujunenud erinevaks, lähtudes looduslikest tingimustest ning selle baasil tekkinud majandusharudest. Kunda on ajalooliselt tööstusele suunatud, Viru-Nigula põllumajandusele. Kultuuri ja hariduse võimalused tunduvad profiili järgi praegu head. Tervishoiuteenused on rahuldavad ja üksteist täiendavad. Ka linna ja valla eelarvetes on kohalikest oludest tingituna olnud mõnevõrra erinev jaotus.

Kunda ja Viru-Nigula rahvastikuprotsessid on sarnased: toimub rahvastiku stabiilne vähenemine, protsentuaalselt on mõlema omavalitsuse vanuseline koosseis sarnane. Omavalitsuste demograafiline tööturu surveindeks on viimaste aastate jooksul ühtlustunud, samuti näitab üldine elujõulisuse indeks Kunda ja Viru-Nigula suhteliselt võrdset olukorda, kuigi osaindeksite kaupa esineb teatud erinevusi. Liitumas on kaks suhteliselt võrdset omavalitsust.

SWOT-analüüs* töögruppides

Ühinemisuuringu raames koostati SWOT-analüüsid Kunda linna ja Viru-Nigula valla hetkeolukorra kirjeldamiseks. Analüüsi eesmärgiks oli informatsiooni koondamine, et kaardistada ning hinnata linna ja valla ressursse ja suutlikkust, samuti võimalikke nõrkusi ja ohte ning kirjeldada nende maandamise võimalusi. SWOT-id koostati kolmes valdkonnas: majanduse, sotsiaalse olukorra ja ühte gruppi koondatud kultuuri, hariduse, spordi valdkonnas.

SWOT-analüüside koostamisel selgus, et väliselt mõjutavate faktorite hulgas ei ole Viru-Nigula ja Kunda vahel suuri erinevusi. Peamiselt toodi välja finantseerimisfondid, ühiskonna üldised tendentsid, koostöövõimalused, omavalitsuste asukohaga seotud eelised ja probleemid, mis mõlemal juhul on suhteliselt sarnased. Samuti lisandusid riiklikud poliitikad, mis mõjutavad nii eraldiseisvaid omavalitsusi kui ka liitunud üksust.

Rõhutati, et Viru-Nigula ja Kunda on eraldiseisvatena võimaluste kasutamisel ja ohtude ennetamisel konkureerivad üksused, kuid ühinenult suudetakse nendega paremini hakkama saada ja leitakse teid, kuidas võimalusi realiseerida.

Tugevuste ja nõrkuste analüüsil selgus, et omavalitsused on olemuselt suhteliselt erinevad. Elkkõige võib ühisele omavalitsusele väljakutseks saada erinevate asustusstiilidega paikkondade haldamine uues vallas. Kundas on linnaline asustus, kuid Viru-Nigulat iseloomustavad hajakülad, madala boniteediga põllumajanduslikud maad ning metsamaad.

Viru-Nigula ja Kunda puhul on sarnasteks nõrkusteks sotsiaalteenuste vähene hulk. Liitumisel võib küll Viru-Nigula elanike jaoks teenuste hulk kasvada, samas tuleb hoolitseda selle eest, et teenust, mis varemalt on mõeldud vaid Kunda elanikele, jaguks kõikidele vajajatele. Samas seisus on ka huviharidus, mida Kundas pakutakse muusikakooli näol.

Ühiste nõrkustena võib välja tuua ka selle, et mõlemal omavalitsusel on tööjõu ning -hõive probleemid, teede halb seisukord omavalitsustes ning bussiliikluse kehv organiseeritus nii valla- ja linnakeskuse kui ka kaugemate keskuste vahel. Viimaseid aspekte

liitumine ei taanda, nende tuleb ka edaspidi olulist tähelepanu pöörata.

Kultuuri poole pealt on välja toodud, et tegelikult on mõlema omavalitsuse elanikud suhteliselt passiivsed. On küll väljakujunenud traditsioonilised üritused, millest osavõtt on üsna märkimisväärne, kuid need ei ole siiani omavahel seotud olnud – vallarahvas käib valla ja linnarahvas linna üritustel. Valla ja linna senistest kultuurilistest koostööprojektidest osavõtt on mõlema omavalitsuse puhul suhteliselt nõrk.

Tugevustes on mainitud, et mõlemad omavalitsused hindavad oma pikka ajalugu ja traditsioone tööstuses ja kultuuris, kuid nii ajalooline taust kui ka tänapäevased tegevused on omavalitsusiüksustel omavahel siiani vähe haakuvad olnud. Ühisevalla jaoks eksisteerib oht, et uue ühise kogukonna tekkimiseks on vähe pidepunkte.

Viru-Nigula vallas on SWOT-analüüsi põhjal kogukonnatunnetus tugevam. Seda näitavad külaliikumised, hinnatud kool, kultuuriüritused jne. Kunda inimesed on rohkem seotud teiste suuremate linnadega ja kohapealne aktiivsus on väiksem.

Ühiste, üksteist toetavate ja täiendavate tugevustena hinnatakse erasektori ja avaliku sektori head koostööd mõlemas omavalitsuses, samuti hea ja arenguvõimelise inimpotentsiaali olemasolu. Hea asukoht Eesti mastaabis on mõlema omavalitsuse puhul võrdsetl väärtuslik.

Intervjuude analüüs

Intervjuude läbiviimise eesmärgiks oli saada informatsiooni ning arvamusi ja hinnanguid Kunda linna ja Viru-Nigula valla võimaliku liitumise kohta nn võtmeisikute seas, kes on aktiivselt seotud valla- ja linnaeluga, ning seetõttu mõjutavad ka võimaliku uue omavalitsuse tulevikku.

Intervjuude analüüs näitas, et Kundas nähti asju terviklikumalt ja ühinemisega kaasnevaid hirme eriti polnudki. Kunda intervjueeritavatest olid mitmed rahvusvahelise suurettevõtte kohalikud juhid, kelle töökogemus on mõjutanud nende arusaamu ja hinnanguid kogu Kunda ja Viru-Nigula piirkonnast, mistõttu nähakse toimuvat laiemalt ja kogu regiooni hõlmavalt. Võtmesõnadeks on mastaabisääst ja parem projektisuutlikkus.

Viru-Nigulas ollakse rohkem mures kohalike küsimuste üle, nt kooli ja vallamaja säilimise üle. Viru-Nigulas oldi liitumise vajalikkuse suhtes skeptilisemad, kuid siiski enamasti lootusrikkad. Leiti ka palju positiivset, nt muusikakooli kasutusvõimaluste, uute bussiliinide ja teenuste kvaliteedi ja valiku näol. Kuna osades valla paikades on lähimaks keskuseks Kunda linn, siis seal ollakse liitumise osas paremini meelestatud.

Üldiselt leiti, et mõlemad omavalitsused on väikesed ja tihedamas koostöös peitub palju arenguvõimalusi. Olulisima võimalusena nähti suurema eelarvega kaasnevaid rahastamisvõimalusi ja projektide omafinantseeringuvõimalusi, projektisuutlikkuse kasvu, samuti inimpotentsiaali kasvu.

Suuremas omavalituses on ka suuremad valikuvõimalused uue ja võimeka volikogu ning vallavalitsuse valimisteks.

Mainiti ka võimu kaugenemisega seonduvaid probleeme, kuid lõpuks leiti, et nii valitsemise kui ka teenuste optimeerimine on siiski vajalik.

Suhtumine liitumisse oli üldiselt positiivne. Intervjueeritutest olid liitumise suhtes negatiivselt meelestatud vaid paar inimest. Intervjuudest kumas ka läbi, et liitumise kohta on tehtud väga vähe selgitustööd. Inimesed räägivad pigem isiklikest muredest ja vähesed näevad regiooni kui tervikut.

Küsitluste analüüs

Analüüs põhineb Kunda linna ja Viru-Nigula valla valitsuste korraldatud ankeetküsitlusel, mille eesmärgiks oli selgitada välja elanike rahulolu tase omavalitsuse pakutavate teenustega ning saada teada, kuivõrd on ühinevad omavalitsused teenuste tasandil omavahel seotud. Kokku küsitleti 535 inimest, neist 403 Kunda linnast ning 132 Viru-Nigula vallast.

Läbi viidud küsitluse tulemuste põhjal võib väita, et Kunda linn ja Viru-Nigula vald on hetkel mõlemad hästi toimivad iseseisvad üksused ning teineteise pakutavaid teenuseid kasutatakse vähesel määral. Näiteks eelistab Kundas haridusteenuse kasutajaist ligi kolm neljandikku kohalikku keskkooli. Viru-Nigula on siiski Kundaga enam seotud, kuna tegemist on lähima linnaga ning paratamatult ei ole hajaasustusega maapiirkonnas võimalik pakkuda kõiki linnas kättesaadavaid teenuseid. Kohalikku Vasta põhikooli pakutavat haridusteenust kasutab pisut alla poole vastava teenuse tarbijaist. Sarnane tendents avaldub ka lasteaiateenuse, vaba aja veetmise ning huvitegevuse osas.

Mõlema omavalitsuse elanikud on oma eluga valdavalt rahul. Omavalitsuse üldisele arengule on andnud positiivse hinnangu pooled Viru-Nigula ning veidi enam Kunda elanikest. Kui midagi soovitakse, siis suuremat valikuvõimalust teenuste osas. Eelkõige leiavad vallanoored, et vaba aja veetmiseks võiks olla rohkem võimalusi.

Suur on elanike huvi ka täiskasvanute kursuste vastu: ligikaudu 75% Kunda ning 60% Viru-Nigula vastanuist sooviks mingi alaga tegeleda. Kunda elanikud tahaksid kõige enam õppida keeli, Viru-Nigulas on umbes sama palju ka arvutikursuste huvilisi.

Nii Viru-Nigula kui ka Kunda elanikud on passiivsed ega osale omavalitsuse elu korraldamisel. Põhjuseks on peamiselt oma arvamuse ebaoluliseks pidamine: 30% Kunda ning 27% Viru-Nigula elanikest väidab, et ei käi avalikel aruteludel, kuna nende arvamusest ei sõltu midagi. Samas pakub informatsioon omavalitsuses toimuva kohta elanikele suurt huvi: veidi enam kui 70% Kunda ja üle 80% Viru-Nigula elanikest peab seda huvitavaks või väga huvitavaks.

Informatsioon omavalitsuses toimuva kohta jõuab elanikeni peamiselt linna/vallalehe, järgnevalt kaaskodanike ning maakonnalehe vahendusel. Üldiselt on elanikud huvitatud lisainformatsioonist kõigis valdkondades, kuid kõige enam huvitab neid linnavalitsuse töö ning tervishoid Kundas ning vallavalitsuse ja –volikogu töö ja transpordiküsimused Viru-Nigulas.

Erinevused Kunda linnas ja Viru-Nigula vallas läbi viidud küsitluse tulemustes ei ole kuigi suured, linnaelanikud on ehk pisut aktiivsemad osalema üritustel ning avalikus elus. Ümbritseva elukeskkonna ehk heakorra ja haljastusega on vallaelanikud palju rohkem rahul kui linnaelanikud. See on üsna loomulik ja tavapärane ka mujal, et linnad ei suuda maapiirkondadega kvaliteetkeskkonna osas kunagi võistelda.

Põhiliseks elanike rahulolematuse põhjustajaks on nii Kundas kui ka Viru-Nigulas kommunaalteenuste kvaliteet ning teede olukord ja transpordiprobleemid.

Ühinemisuuringutest tegi kokkuvõtte

Allar Aron (Kunda linnapea, ühinemiskomisjoni liige)

****SWOT-analüüs** on strateegiline planeerimis-vahend, millega hinnatakse projekti või organisatsiooni tugevaid külgi – S (inglise keelsest sõnast strengths), nõrku külgi – W (weaknesses), võimalusi – O (opportunities) ja ohte – T (threats).*

MÕTTEID ÜHINEMISEST

protsessi, seoksin eelmise küsimuse ka kodanikuiühiskonnaks olemise küsimusega. Väidan nimelt seda, et otsustamine ihe kohaliku omavalitsuse ühinemise üle on kohapealse arengu mõttes strateegiline otsus. Mitte igapäevaelu korraldamise, vaid strateegiline otsus. Kui kohapeal suudetakse vaadata natuke kaugemale kui üks päev või üks valimisperiood, siis igal juhul mõeldakse, kaalutakse ja arutatakse enne järgmise sügise valimisi läbi, kas ühineda ühele või teisele või kolmandale poole. Seega on mõtlemisainet hästi palju.”

Jaak Aab (Riigikogu liige): *“Kõigil, kes on ühinenud, on enamasti positiivne kogemus. Väga vähe on näiteid, kus mingile osale vallast võib-olla tõesti tundub, et ta on veel rohkem ääremaastunud. Kõik ühinemised on enamasti toimunud koostöös, ühinemisi on pikalt arutatud, sest selliseid protsesse ei saa kiiresti teha, võib tekkida tagasilööök. Kui hakata ühinemist ette kirjutama, eriti kui see on läbi rääkimata ja ette valmistamata, tekivad tõrked. Siis kui inimene ei tunneta, miks ühinemist on vaja, ei tunneta ka uus kogukond õiget ühtsust. Kui kõik hoiavad endiselt vanade kogukondade poole, ei ole ühinemine positiivsena tunnetatav.”*

Siim Kiisler (regionaalminister): *“Eestlased tahavad, et kõik oleks õiglane ja selge ning ühtsete põhimõtete järgi seatud, nii kohustused kui ka rahastamine. Väga raske on teha universaalseid mudeleid omavalitsustele, mille suuruse vahe on elanike arvu vaadates 4000-kordne. See proportsioon kajastub ka omavalitsuste eelarvetes ja rahalistes võimalustes. Nii suurte erinevuste juures ühtseid mudeleid koostada, mis oleksid õiglased nii väikeste kui ka suurte suhtes, on ülimalt keeruline ...”*

Rein Aidma (Riigikogu liige): *“Seadus ei tee praegu vahet, kas tegemist on linna või vallaga. Mõlemad on juriidilises mõttes ühesugused omavalitsused, kogu probleem taandub sellele, et väiksemad omavalitsused on tihtilugu ääretult väikese arenguvõimega ...”*

Georg Sootla (Tallinna ülikooli avaliku poliitika professor): *“1990. aastatel, kui olime vaesed, oli põhiprobleem katus peale ja aknad ette saada, ja kui oli vaja aidata, tuldi sellega enam-vähem toime. Nüüd oleme Euroopa Liidus, hakkame arenema intensiivselt, üha enam muutub keskeks arendustegevus, eriti investeeringud inimesse ning niisugustesse spetsiifilistesse valdkondadesse nagu täienduskoolitus, inimese igakülgne harimine, elukvaliteedi parandamine. Siin on väikestel omavalitsustel piirid ees ...”*

Jüri Võigemast (Linnade liidu tegevdirektor): *“Mäletan, kuidas me 1990. aastate algul vaidlesime, kas see on loodusseadus, et sinna, kus on, tuleb juurde, ja seal, kus on vähem, jääb veel vähemaks. Nüüd tuleb paraku öelda, et polariseerumine jätkub ja tööpoolest toimub kontsentreerumine tõmbekeskustesse ehk linnadesse. See on protsessi üks pool, teine pool on see, et needsamad keskused genereerivad ka ümbritseva piirkonna arengut ...”*

Jaak Aab (Riigikogu liige): *“Kui on jutt sellest, kas väikesed omavalitsused suudavad pakkuda kõiki teenuseid, siis paljud omavalitsused ongi jõudnud ühisele arusaamisele, et äkki teha üht või teist asja koos, sest nii saab paremini teha ... Küllap koostöö kaudu jõutakse varem või hiljem ka ühinemiseni. See on pikk protsess, Soomes on see samuti aega võtnud.”* (Allikas Riigikogu Toimetised 17, 2008).

Siim Kiisler (regionaalminister): *“Tihti mõeldakse, et mida väiksem omavalitsus, seda paremini ta kaitseb oma elanike huve. Kuna ta on füüsiliselt lähedal, siis alateadlikult eeldatakse, et järelikult huvitab omavalitsust inimese mure rohkem. Umbes nii, et kui ma vallavanemat isiklikult tunnen, siis saan paremat teenust. /---/ Minu arust on ikkagi tähtis, et vald suudaks teenust pakkuda. Ma võin küll vallavanemat väga hästi tunda, aga kui sellel vallal ei ole piisavalt suurt eelarvet, kui ta ei suuda taotleda euroraha, kui tal on nii väike eelarve, et ta ei suuda suuri lõike ette võtta, kui ta ei suuda üldplaneeringut vastu võtta, siis on ta küll lähedal, aga ei paku mulle kindlustunnet ja tuge.”* (Allikas ERR uudisteportaal http://uudised.err.ee/ (19.04.2008)).

VIRU-NIGULA VALLA JA KUNDA LINNA ÜHINEMISLEPINGU PROJEKT

Võttes aluseks “Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse” § 9¹, sõlmisid Viru-Nigula vald ja Kunda linn käesoleva ühinemislepingu (edaspidi leping) alljärgnevas:

1. ÜLDSÄTTED

- Lepinguga sätestavad pooled, Viru-Nigula vald ja Kunda linn, kahe omavalitsusüksuse baasil uue omavalitsusüksuse moodustamise aja ja eesmärgid, uue omavalitsusüksuse nime ja staatuse ning sümboolika kasutamise, uue omavalitsusüksuse tegevuse põhisuunad, haldusterritoriaalse korralduse muutmisega kaasnevate põhimääruste ja teiste õigusaktide muutmise, õigusaktide kehtivuse, ametiasutuste ja nende hallatavate asutuste struktuuride ning teenistujate ja töötajatega seotud küsimused, haldusterritoriaalse korralduse muutmisega seonduvate organisatsiooniliste, eelarveliste ja teiste varaliste kohustuste ning õigustega seotud küsimuste lahendamise põhimõtted, samuti muude vajalikuks peetavate küsimuste lahendamise.
- Uue haldusüksuse tegevussuundade kavandamisel, eesmärkide elluviimisel, kohalikule omavalitsusüksusele pandud kohustuste täitmisel ja teenuste korraldamisel ning rahaliste vahendite suunamisel lähtub uue omavalitsusüksuse volikogu lepingu kehtivuse ajal käesolevas lepingus sätestatust.
- Lepingu dokumendid koosnevad Lepingust ja Lepingu lisadest.
- Lepingu lisad on Lepingu lahutamatud koostisosad.
- Lepingu lisad on:
 - Ühinemistoetuse arvelt finantseeritavate investeeringute kava.
 - Seletuskiri haldusterritoriaalse korralduse muutmise vajaduse põhjenduse, territooriumi suuruse (pindala) ja alaliste elanike arvu kohta.
 - Viru-Nigula valla 2007.a auditeeritud majandusaasta aruanne.
 - Kunda linna 2007.a auditeeritud majandusaasta aruanne.
 - Ühineva omavalitsusüksuse kaart mõõtkavas 1: 50 000.
 - Viru-Nigula valla pikaajaliste kohustuste aruanne.
 - Kunda linna pikaajaliste kohustuste aruanne.

2. ÜHINEMISE AEG

- Lepingupoolte ühinemise ja uue omavalitsusüksuse moodustamise ajaks on 2009. a kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste aeg.
- Uue omavalitsusüksuse kui avalik-õigusliku juriidilise isiku õigusvõime tekib alates 2009. a kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamise päevast. Nimetatud hetkest omab uus omavalitsusüksus (edaspidi VALD) kõiki lepingu poolte õigusi ja kannab poolte kohustusi ning lähtub käesolevas lepingus kokkulepitust.

3. ÜHINEMISE EESMÄRGID

- Omavalitsusüksuse halduspiiride vastavusse viimine piirkonnas tegelikult väljakujunenud elukorraldusega.
- Piirkonna sotsiaalse, majandusliku, kultuurilise, administratiivse ja territoriaalse terviklikkuse saavutamine, säilitamine ning väljakujunenud koostöö edasiarendamine.
- Elanike võimaluste avardamine osalemiseks piirkonna kui terviku toimimise ja arenguga seotud oluliste küsimuste otsustamisel ning ligipääsu loomine mitmekesisemate teenuste tarbimisel.
- Paremate võimaluste loomine piirkonna tasakaalustatud arenguks.
- Kõigile uue omavalitsusüksuse elanikele avalike teenuste optimaalse kättesaadavuse ja kõrge kvaliteedi tagamine.
- Võimaluste loomine piirkonna kui terviku arenguprotsesside juhtimiseks ning ettevõtlusele soodsa arenguruumi tekkimiseks.
- Olemasoleva arengupotentsiaali ühendamine piirkonna parema konkurentsivõime saavutamiseks.
- Omavalitsusüksuse majandusliku, poliitilise ja haldussuutlikkuse potentsiaali suurendamine parema arenguperspektiivi tagamiseks.
- Kohaliku eelarve efektiivsem kasutamine ja investeeringute ratsionaalsem planeerimine.
- Munitsipaalasutuste efektiivsem haldamine ja arendamine.
- Omavaheliste arvelduste kaotamine.

4. UUE OMAVALITSUSÜKSUSE NIMI, STAATUS JA SÜMBOOLIKA

- Viru-Nigula valla ja Kunda linna ühinemise ning nende baasil uue omavalitsusüksuse moodustamisega lõpetatakse ühinevad omavalitsusüksused kui avalik-õiguslikud juriidilised isikud.
- Uus kohalik omavalitsusüksus on avalik-õiguslik juriidiline isik valla staatuses.
- Uue avalik-õigusliku juriidilise isiku nimi on ... *
- VALD on ühinenud omavalitsusüksuste õigusjärglane.
- VALLA keskus on Kunda linn. VALLA omavalitsusorganite ja ametiasutuse asukoht ning juriidiline aadress on Kasemäe 19, 44107 Kunda.
- Uue omavalitsusüksuse sümboolikana võetakse kasutusele Kunda linna vapp ja Viru-Nigula valla lipp.

5. VALLA TEGEVUSE PÕHISUUNAD

- VALLA tegevuse põhisuunad lähtuvad omavalitsusüksusele Eesti Vabariigi seaduste, nende alustel antud õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingutega pandud kohustustest ning elanike õigustatud vajadustest ja on suunatud käesolevas lepingus sätestatud ühinemise eesmärkide elluviimisele. VALLA tegevuse põhisuunad on kogu omavalitsusüksuse ulatuses elukvaliteedi parandamine, infrastruktuuri säilitamine ja arendamine ning kõigile uue omavalitsusüksuse elanikele avalike teenuste optimaalse kättesaadavuse ja kõrge kvaliteedi tagamine.
- VALLA tegevuse põhisuundade elluviimine toimub arengukavade ja käesoleva lepingu alusel.

6. ÕIGUSAKTIDE KEHTESTAMINE JA KEHTIVUS

- Ühinenud omavalitsusüksuste õigusaktid kehtivad VALLA õigusaktide kehtestamiseni edasi selle omavalitsusüksuse territooriumil, kus nad ühinemiseni kehtisid.
- Lepingupoolte volikogud kinnitavad enne ühinemist VALLA põhimääruse, mis jõustub 2009. a volikogu valimistulemuste väljakuulutamise päevast.
- VALLA alluvusse läinud hallatavad asutused tegutsevad kuni uute põhimääruste kehtestamiseni seni kehtinud põhimääruste järgi.
- Ühinemisotsuse järel asutakse koostama uue omavalitsusüksuse arengukava.
- VALLA arengukava vastuvõtmiseni ja üldplaneeringu kehtestamiseni kehtivad ühinenud omavalitsusüksuste arengukavad ja üldplaneeringud nendel territooriumidel, kus nad enne ühinemist kehtestati.

7. AMETIASUTUSED, HALLATAVAD ASUTUSED, TÖÖTAJAD JA TEENISTUJAD

- Ühinenud omavalitsusüksuste kõik hallatavad asutused lähevad VALLA alluvusse, ametiasutuste (linna- ja vallavalitsuse) tegevus lõpetatakse või reorganiseeritakse.
- Ühinenud omavalitsusüksuste hallatavate asutuste töötajad lähevad üle VALLA alluvusse. Töölepingu tingimused, mis üleminevatel töötajatel on kehtinud eelmise tööandja juures või tegevuse lõpetanud tööandja juures, on siduvad VALLALE kui uuele tööandjale.
- Ühinenud omavalitsuste ametiasutuste teenistujad jätkavad teenistust põhiliselt oma endises eluvaldkonnas juhul, kui VALLA ametiasutuse või -asutuste struktuurist ei tulene teisiti. Ametiasutuste töö ümberkorraldamisel ja uute teenistujate teenistusse võtmise vajadusel leitakse personal eelkõige sisevaliku teel, et tagada info, teadmiste ja oskuste järjekestvus ning nende kvaliteedi säilimine ja haldus-

protsesside tõrgeteta jätkumine. Teenistujate vabastamisel ja kompensatsioonide maksmisel lähtutakse seadustes sätestatust.

- VALLA ametiasutuse struktuuri väljatöötamisel ja rakendamisel võetakse aluseks ametiasutuse struktuur, mille on heaks kiitnud lepingu poolte volikogud enne ühinemist.

8. TEENUSTE KORRALDAMINE

- Haldusfunktsioonide täitmine toimub vallakeskuses – Kunda linnas.
- Säilitatakse Viru-Nigula aleviku optimaalsed keskusfunktsioonid. Selleks luuakse Viru-Nigulas teeninduspunkt, kus osutatakse peamisi avalikke teenuseid, st tagatakse sotsiaalhoolekande toimingud, haldustoiminguteks dokumentide vastuvõtmine ja väljastamine ning korraldatakse teeninduspiirkonna igapäevaseid majandusküsimusi. Teeninduspunkti toimimist hinnatakse kord aastas. Hindamise tulemusena korraldatakse eespool nimetatud avalike teenuste osutamine vähemalt samal tasemel kas teeninduspunkti töö jätkamisena või muul viisil, lähtudes elanike vajadustest ning avaliku halduse arengust.

9. MAJANDUS JA ELUKESKKOND

- Kultuuripärandi, loodus- või muinsuskaitse alla kuuluvate objektide ja alade hooldamine jätkub vähemalt senisel tasemel.
- Tagatakse vallateede ja linnatänavate haldamine ning hooldus- ja remonditööd.
- Vähemalt senisel tasemel säilitatakse õpilaste teenindamiseks vajalik ühistransport ja alustatakse VALLA elanikele vallasisesse ühistranspordi korraldamist.
- Elamumajandust korraldatakse uues omavalitsuses töökindluse saavutamise ja otstarbekuse põhimõtete alusel.
- Koostatakse ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava.
- Koostatakse ühine piirkonna jäätmekava. Olemasolevad jäätmehoolduse eeskirjad ühildatakse.

10. HARIDUS-, KULTUURI- JA SPORDIKORRALDUS

- Pooled tunnustavad kodulähedaste koolide ja lasteaedade säilitamise ja uuendamise vajadust ning peavad seda ka edaspidise tegevuse prioriteediks. Tagatakse enne ühinemist toiminud haridusasutuste asukohas haridusteenuste osutamine nende asutuste poolt ühinemise hetkel osutatavate haridusteenustega vähemalt samas mahus juhul, kui lasteaias on vähemalt 15 last ja koolis vähemalt 70% antud tasemega kooli avamiseks minimaalselt nõutud õpilaste arvust.
- Kultuuri- ja spordielu prioriteediks on paikkondlike omaalgatuslike kultuuri- ja sporditraditsioonide tunnustamine, jätkamine, säilitamine ja arendamine.
- Toetatakse ja arendatakse kultuuriasutuste tööd, külakultuuri ja kodukandiliikumist, kodanikuühenduste tegevust ning turismi edendamist.
- Olemasolevad kultuuriasutused säilitatakse.
- Nähakse ette piirkonna kultuuri- ja spordirajatiste korrashoid ja kaasajastamine ning võimaluste otstarbekam kasutamine.
- Toetatakse omaalgatuslike spordiklubide, seltside ja seltsingute tegevust.

11. SOTSIAALNE HEAOLU JA TURVALISUS

- VALLA arengukavaga nähakse ette sotsiaalhoolekande arendamine, et tagada kogu valla territooriumil kvaliteetse teenuse kättesaadavus.
- Omavalitsusüksuste ühinemisega luuakse eeldused elanikele osutatavate teenuste efektiivsuse kasvuks ning uute teenuste osutamiseks.
- Tõhustatakse eri- ja üldarstiabi kättesaadavust.

12. EELARVE, VARALISED ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

- Kõik Viru-Nigula valla ja Kunda linna õigused, kohustused ning nimetatud omavalitsusüksuste omandis olevad varad lähevad VALLA moodustamise hetkest üle VALLALE.
- VALLA volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast kuni eelarveaasta lõpuni (2009. a lõpuni) jätkatakse eraldiseisvalt vastu võetud eelarvete täitmist.
- VALLA eelarve koostamisel lähtutakse käesoleva ühinemise eesmärkidest, kehtivatest arengukavadest ja ühinenud omavalitsuste huvidest.

13. INVESTEERINGUD

- Investeeringuid tehakse kogu piirkonna tasakaalustatud arengu põhimõtet järgides ja arvestades uue omavalitsuse arengukava. Eelistatakse projekte, millel on oluline kaasosalus või lisafinantseering kolmandate isikute poolt.
- Piirkonna arendamiseks taotletakse siseriiklike ja rahvusvaheliste programmide vahendeid.
- Lepingu lisana koostatakse prioriteetsete investeeringute kava.

14. LEPINGU JÕUSTUMINE JA KEHTIVUS

- Käesolev leping loetakse sõlmituks, kui selle on kinnitanud lepingupoolte volikogud oma otsusega. Asjaomaste volikogude otsused on lepingu lahutamatud lisad.
- Leping jõustub 2009. a VALLAvolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päevast.
- Leping kehtib VALLAvolikogu valimiseks korraldatavate järgmiste, 2013. a korraliste kohalike omavalitsuste valimiste tulemuste väljakuulutamiseni.

15. VAIDLUSTE LAHENDAMINE

- Käesoleva lepingu täitmisega seonduvad vaidlused lahendatakse seadusega ettenähtud korras.

16. MUUD TINGIMUSED

- Leping kehtestab pooltele kehtivad ja täielikult siduvad kohustused, mis tagavad lepingu tingimusteta täitmise. Kui ühinenud omavalitsusüksuste õigusaktid on vastuolus käesolevas lepingus sätestatud põhimõtetega, loetakse käesolev leping ülimuslikuks ning tegevustes lähtutakse käesolevas lepingus sätestatust.
- Leping on koostatud kahes identses eestikeelses originaaleksemplaris, millest mõlemad lepingupooled saavad ühe originaali. Leping edastatakse ka Lääne-Viru maavanemale ning avalikustatakse mõlema lepingupoolle ametlikul veebilehel ja Riigi Teatajas.

* Kuidas uuele omavalitsusele nimi valitakse?

Nime määramisel juhindutakse seadustest (Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusest ja kohanimeseadusest). Kohanimenõukogu on soovitat valida uue valla nimi kolmest nimekujust: **Kunda vald** (valla keskuse asukoha tõttu), **Viru-Nigula vald** (endisaegse kihelkonna nime järgi) või kompromissina **Mahu vald** (mis on Viru-Nigula kihelkonna ajalooline nimi). Üldreeglina tehakse vabariigi valitsusele ettepanek ühinemisel tekkiva uue omavalitsuse nimetamiseks kohalike omavalitsuste volikogude poolt. Kui volikogud nime osas kokkuleppele ei jõua, siis teeb ettepaneku ühiskomisjon. Kui nimevalikus aga eiratakse olulisi nõudeid (näiteks tuntuma ja levinuma nime, samuti suurema aja- ja kultuuriloolise tähendusega nime eelistamise osas vmt), siis võib vabariigi valitsus nimeettepaneku tagasi lükata ning teha oma valiku.

Kunda linna ja Viru-Nigula valla ühinemislepingu projekti ja lisadega on võimalik (lisaks Kunda linna kodulehele) tutvuda Kunda linnavalitsuse kantseleis ja Kunda linna raamatukogus. Ettepanekute ja vastuväidete esitamine oli võimalik ajavahemikul 05. detsembrist 2008 kuni 02. jaanuarini 2009.

RAHVAKÜSITLUS KUNDAS

Küsitluse kord Kunda linna elanike arvamuse väljaselgitamiseks

Kunda linnavolikogu määrus nr 2 (06. jaanuar 2009). Määrus kehtestati Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse paragrahvi 7 lõike 7 punkti 1 ja paragrahvi 9 lõige 6 punkt 3 alusel.

§ 1. Üldsätted

(1) Käesolev kord (edaspidi kord) sätestab Kunda linna (edaspidi linn) küsitluse (edaspidi küsitlus) korra elanike arvamuse väljaselgitamiseks seoses haldusterritoriaalse korralduse muutmisega, mille tulemusena moodustatakse uus omavalitsusüksus Viru-Nigula valla ja Kunda linna senistes piirides. (2) Küsitlus on informatiivse iseloomuga ning ei ole linnavolikogule järgimiseks kohustuslik. (3) Arvamus selgitatakse välja avalikel rahva-koosolekutel. (4) Küsitlusest on õigus osa võtta igal vähemalt 18-aastaselt isikul, kelle elukohaks on rahvastiku registris Kunda linn. (5) Küsitlustulemused selgitatakse küsitlusest vahetult osa võtnud isikute tahteavalduse alusel. (6) Rahvakoosolekute ja küsitluse korraldamise aeg, koht ja küsitlusele pandav küsimus, võimalikud muudatused ja muud koosolekute ning küsitlusega seotud teadaanded avaldatakse Kunda linna kodulehel, raamatukogus, linnavalitsuse stendil, kuulutustulpadel ning rohkem külastata-vates kohtades.

§ 2. Küsitluse läbiviimise aeg

(1) Rahvakoosolekute ja küsitluse aja ning koha määrab linnavalitsus. Linnavalitsusel on kohustus korraldada rahvakoosolekuid ja küsitlust vähemalt viies erinevas kohas ning erineval ajal. (2) Linnavalitsus moodustab küsitluse läbiviimi-seks komisjoni. (3) Kõik koosolekud protokollitakse. Protokoll-i kantakse koosoleku toimumise aeg ja koht, ühine-misega seotud küsimused ja vastused küsimustele, ettepanekud ja hääletusele pandud küsimus.

§ 3. Küsitlusest osavõtjate nimekiri

(1) Linnavalitsus koostab rahvastikuregistri and-mete põhjal küsitluses osalejate nimekirja. (2) Nimekirja kantakse elaniku kohta järgmised andmed: 1) ees- ja perekonnanimi; 2) isikukood; 3) elukoha aadress. (3) Nimekirjast väljajäänud isikud kannab komis-jon nimekirja küsitluse toimumise päeval.

§ 4. Komisjoni ülesanded

(1) Komisjoni ülesandeks on: 1) korraldada küsitluse läbiviimiseks vajalike do-kumentide trükkimine; 2) avalikustada koosolekute toimumise aeg vähe-malt seitse päeva enne koosoleku toimumise päeva; 3) teha kindlaks küsitluse tulemused.

§ 5. Küsitluse läbiviimine

(1) Küsitlus viiakse läbi rahvakoosolekutel linna-valitsuse poolt määratud kohtades. (2) Kehtiva isikut tõendava dokumendi esitamisel küsitluskohas antakse küsitluses osalejale küsitlus-leht, mille kohta ta annab allkirja paragrahvi 3 lõikes 1 nimetatud nimekirja lehele. (3) Küsitluslehele kantakse küsimuse täpne eesti-keelne sõnastus vastusevariantidega “jah” ja “ei” ning linna pitsati järgend. (4) Pärast rahvakoosolekul ettekannete kuula-mist, küsimuste esitamist ja neile vastamist ning ettepanekute tegemist, täidab osaleja küsitluslehe, tehes sellele märke vastusevariandi “jah” või “ei” juurde. (5) Pärast küsitluslehe täitmist laseb osaleja küsitluslehe vastuste kasti.

§ 6. Küsitluse tulemuste kindlakstegemine

(1) Komisjon teeb kindlaks kastis olevate küsitlu-slehtede alusel küsitluses osalenud isikute arvu, kehtetute küsitluslehtede arvu ja esitatud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ning eitavalt vastanud isikute arvu. Saadud andmete põhjal koostab komisjon protokoll-i, mis lisatakse rahvakoosoleku protokoll-i juurde. (2) Küsitlusleht tunnistatakse kehtetuks, kui: 1) puudub linna pitsati järgend; 2) ei ole tehtud märget kummagi vastuse juurde või märkeid on tehtud rohkem kui üks; 3) sellele tehtud märget on parandatud ning seetõttu ei ole arvamus üheselt mõistetav. (3) Komisjon koostab küsitluse protokollide põhjal koondprotokoll, mille alusel valmistab ette vas-tavasisulise volikogu otsuse eelnõu. (4) Komisjon edastab küsitluslehed, küsitluses osalejate nimekirjad, komisjoni otsused, rahvak-oosolekute ja küsitlustulemuste protokollid, komis-jonile esitatud avaldused ja kaebused ning volikogu otsuse eelnõu linnavalitsuse kantseleisse hiljemalt viimase küsitluse lõppemise päevast kolme päeva jooksul.

§ 7. Küsitluse tulemuste teatavakstegemine Küsitluse tulemused tehakse teatavaks vastavalt linnavolikogu otsuste avalikustamise korrale.

§ 8. Avalduste ja kaebuste esitamine Komisjoni tegevuse või otsustega mittenõustumisel on kaebuse või avalduse esitajal õigus esitada kae-bus linnavolikogule.

§ 9. Määruse jõustumine Määrus jõustub 12. jaanuaril 2009. a.

RAHVAKÜSITLUS VIRU-NIGULAS

Haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks elanike arvamuse väljaselgitamise kord

Viru-Nigula vallavolikogu määrus nr 2 (22. jaanuar 2009). Määrus kehtestatakse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punkti 37 ja Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 7 punkti 1, § 9 lõike 6 punkti 3 alusel.

§ 1 Üldsätted

(1) Viru-Nigula valla elanike arvamuse väljaselgi-tamise kord sätestab elanike küsitluse läbiviimise ja küsitluse tulemuste kindlakstegemise põhimõt-ted. (2) Küsitlus viiakse läbi eesmärgiga välja selgitada vallaelanike arvamus kohaliku omavalitsuse päde-vusse kuuluva otsuse tegemiseks Viru-Nigula valla ja Kunda linna ühinemise kohta. (3) Küsitlus lähtub Eesti Vabariigi ja Viru-Nigula valla õigusaktidest. (4) Küsitlusest on õigus osa võtta kõigil valla ela-nikel, kes on hiljemalt 1. jaanuariks 2009 saanud 18-aastaseks ja kelle elukoht rahvastikuregistri andmetel on Viru-Nigula vald. (5) Küsitlusest ei võta osa isikud, kes on valimisõi-guse osas teovõimetuks tunnistatud. (6) Iga küsitluses osaleja võib täita ainult ühe küsitluslehe.

§ 2 Küsitluse läbiviimise kord

(1) Küsitluse läbiviimist korraldab Viru-Nigula vallavalitsus. (2) Küsitluse läbiviimiseks saadetakse kõigile § 1 lõikes 4 nimetatud isikutele hiljemalt 12.02.2009 postiga koju küsitlusleht koos vas-tusümbrikuga, kus küsitluslehele on trükitud üks küsimus: “Kas olete nõus Kunda linna ja Viru-Nigula valla ühinemisega üheks omavalitsusüksuseks?” (3) Küsitluslehele kantakse järgmised vastusevari-andid: Jah Ei (4) Vastata saab, tehes risti vastavasse kastikesse valitud vastusevariandi juures. (5) Täidetud küsitlusleht vastusümbrikus postita-takse hiljemalt 20.02. 2009 (6)Täidetud küsitluslehe saab tagastada ka ajava-hemikul 16.-20.02.2009 Viru-Nigula vallamajja kl 8.00 -16.00 (7) Väljasaadetud küsitluslehed on märgistatud valla pitsati järgendiga. (8) Küsitluslehe rikkumisel on küsitluses osalejal õigus saada uus küsitlusleht pärast rikutud küsitlu-slehe tagastamist. (9) Kehtetuks loetakse need küsitluslehed, mille põhjal pole võimalik kindlaks teha küsitletava eelistust. (10) Küsitlus loetakse toimunuks olenemata küsitlusel osalenud elanike arvust.

RAHVAKOOSOLEKUTE AJAD ning KOHAD VIRU-NIGULA VALLAS AVALDAB VIRU-NIGULA VALLAVALITSUS

Küsitluslehe vorm Kunda linnas:

KÜSITLUSLEHT	
Käesoleva küsitluse eesmärgiks on välja selgitada Kunda linna elanike eelistused võimaliku haldusterritoriaalse reformi läbiviimise osas.	
Palun märkige ära, millist varianti eelistate, tõmmates Teie poolt eelistatavale vastusevariandile ring ümber.	
KAS OLETE NÕUS, ET KUNDA LINN JA VIRU-NIGULA VALD LIITUVAD?	
JAH	EI
Pitser	

RAHVAKOOSOLEKUTEL OSALEVAD ÜHISKOMISJONI LIIKMED NII KUNDAST KUI KA VIRU-NIGULAST.

Ühiskomisjoni kuuluvad Anne Tasuja (Kunda linnavolikogu esimees), Ain Tiivas (Viru-Nigula vallavolikogu esimees), Uno Trumm (Kunda linnavolikogu liige); Heldur Lahne (Kunda linnavolikogu liige), Kalev Pagar (Viru-Nigula vallavolikogu liige), Riho Tell (Viru-Nigula vallavolikogu liige), Allar Aron (Kunda linnapea), Priidu Vilmer (Kunda linnavalitsuse liige), Ervins Veitsurs (Viru-Nigula vallavanem), Guido Reimer (Viru-Nigula abivallavanem). Ühiskomisjoni töösse oli kaasatud ühinemisläbirääkimiste eestvedaja Ülo Peets.

MIDA ÜHINEMINE ENESEGA KAASA TOOB

Sissejuhatus: üldine taust

Kohaliku omavalitsuse süsteem Eestis taastati 1990-ndate aastate alguses. Aastail 1990–1993 läbi viidud reformi põhieesmärgiks oli kohaliku demokraatia taasloomine ja arendamine. Süsteemi arenedes tõusid aga üha enam päevakorrale efektiivsuse küsimused. 2000. a valmis Siseministeriumis strateegia “Haldusreform kohaliku omavalitsuse valdkonnas”.

Kohaliku omavalitsuse valdkonnas nõuavad lahendamist valdade ja linnade efektiivsuse ja administratiivse suutlikkuse küsimused. Osa kohaliku omavalitsuse üksusi on liialt väikesed selleks, et tulemuslikult ja efektiivselt teostada omavalitsuslikku haldamist. Suuremas omavalitsusüksuses avaneb võimalus kolmanda sektori organisatsioonide kaasamiseks teenuste kodanikeni viimisel. Avalike teenuste delegeerimine kodanikuühendustele ja nende esindusorganisatsioonidele suurendab läbipaistvust ja parandab kontrollitavust.

Vabariigi Valitsuse 24.04.2001 istungil (protokoll nr 20, päevakorrapunkt nr 27) heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse haldusreformi programm sätestas, et haldusreformi eesmärgiks on optimaalsete kulutuste juures saavutada kodanike huve ja õigusi arvestav uuenduslik, paindlik, kvaliteetne ja mõjus avalike funktsioonide täitmine. Kohaliku omavalitsuse kui teenusepakkuja ja kohaliku demokraatia edendaja rollide kõrval on tähtsaks muutunud omavalitsuse kui sotsiaal-majandusliku kasvu toetaja roll. Sellise tegevuse mõjuala ületab oluliselt paljude tänaste omavalitsusüksuste piire. Oluline on leida kohalikele elanikele vastuvõetav tasakaal kahe printsiibi – kogukondliku iseotsustamise ja mastaabiefektist tuleneva efektiivsuse – vahel. Kohaliku omavalitsuse poolt seaduse alusel täidetavate ülesannete puhul on riigi kohustus tagada nende osutamise ühtlane minimaalne tase kogu riigi ulatuses, milleks on vältimatu omavalitsusüksuste tugevdamine nende liitumise või liitmise teel. Haldusreformi üheks eesmärgiks kohaliku omavalitsuse valdkonnas on luua vastav mehhanism, mille kaudu suurendada kohaliku omavalitsuse huvitatust aidata kaasa sotsiaalsele arengule ja majanduskasvule.

Omavalitsuste piisava haldus-suutlikkuse saavutamiseks ilma üldist maksukoormust suurendamata on vaja väiksema haldussuutlikkusega omavalitsuste ressursside ühendamist. Suurema eelarvemahuga kohaliku omavalitsuse üksused vastavad Euroopa Liidu struktuurifondide pikaajaliste programmide finantseerimise nõuetele ning “Vabariigi Valitsuse tegevuskavas Euroopa Liiduga integreerumiseks 2001” toodud eesmärkidele: “Haldusreformi ettevalmistamise käigus töötatakse muuhulgas välja põhimõtted munitsipaal-investeeringute ja nende toetamise mehhanismi osas nii, et võimaldada erinevate riigieelarveliste ja välisvahendite omavahelist seostatust jättagadaperspektiivis Euroopa Liidu struktuurifondide vahendite võimalikult maksimaalset ärakasutamist. Nii omavalitsusüksuse investeeringud kui riigieelarvelised toetusvahendid peavad olema kasutatavad Euroopa Liidu struktuurifondide vahendite kaasfinantseeringuna”.

Haldusreformi eesmärk peaks olema vastuvõetava elukeskkonna ja

normaalse isetoimetuleku võimaldamine igas Eesti paigas. See eeldab kohalike majandamisvõimaluste loomist või taaselustamist, tasakaalustatud infrastruktuuri arendamist maksu, krediidi ja eelarvepoliitika kaudu.

Omavalitsuste roll olukorra analüüsijana, paikkonna arengu kavandajana, ressursside mobiliseerijana, nõuandjana, aktiveerijana, eestvedajana ja informeerijana peaks kasvama. Seda saab nõuda suurematelt omavalitsustelt.

Eesti Elukvaliteedi Keskuse poolt Siseministeriumi tellimusel 2000. aastal teostatud uuring “Elukvaliteet ja halduskorraldus” näitas, et kohaliku infrastruktuuri asutusi võib viia isikust kaugemale, ilma et see mõjutaks elukvaliteeti tingimusel, et samal ajal parandatakse transporditeenust. Kuna vallamaja kaugusel ja sinna jõudmise ajal pole elukvaliteedi jaoks olulist tähendust, siis võib (sellest aspektist lähtudes) haldusterritooriume suurendada, ilma et see mõjutaks elukvaliteeti.

Allikas artikkel “Ülevaade uuringutest ja haldusterritoriaalse reformi käigust” käsiraamatust “Haldusterritoriaalse korralduse muutmine” <http://www.siseministerium.ee/?id=29946>

Kokkuvõtted töögruppide nägemustest: mida ühinemine enesega kaasa toob?

2008. aasta septembrikuuks täiendati 2005. aastal alustatud andmekogusid lähteseisundi kirjeldamiseks, sügisel analüüsiti andmeid, mille tulemina valmis töörühmade mõttetalgute koondkokkuvõte – parandatud ja täiendatud dokument, mis sisaldab Kunda linna ja Viru-Nigula valla ühinemiseelse olukorra analüüsi, samuti eesmäärke ja ettepanekud ühinemislepingu koostamiseks ning eelarve prognoosi ja investeeringute kava.

Avalik haldus ja eelarve

- Töögrupi üldiseks eesmärgiks oli kirjeldada, kuidas tagada uue valla avatud, professionaalne ja kaasav juhtimine, asjatundliku – paikkondlikke olusid hästi tundva – vallavolikogu, valitsuse ja komisjonide töö, samuti haldusaparaadi töökindlus ja stabiilsus ühinenud omavalitsuses.

- Tehti ettepanekuid uue valla haldusstruktuuri osas koos vallavanema, abivallavanemate ning vallavalitsuse vastutusvaldkondadega. Uue valla allasutuste struktuur ei vaja nn superreformi, allasutustesüsteem on hästi toimiv, asutused võib koondada valdkonniti ühtse juhtimise alla ning Kunda ja Viru-Nigula täiendavad ses osas teineteist.

- Eelarve mahud suurenevad ning suurem vald on ka atraktiivsem ja laenusuutlikum, toetuste ja suurprojektide osas nii usaldusväärsem kui ka võimekam.

- Esmatähtsaks peetakse elanikkonna teenindustaseme olulist tõusu valla igas paigas. Nii Kunda linn kui ka Viru-Nigula vald on hetkeseisul heas olukorras, millelt uuele arengutasemele tõusmiseks on ühinemise korral kõik võimalused olemas.

Üldküsimused, majandus ja elukeskkond

- Töögrupi eesmärgiks oli piirkonna tasakaalustatud arenguvõimaluste kirjeldamine, ühinenud omavalitsuse uute perspektiivide kavandamine sisemiste piirkondade, keskuste ja ääremaade vastastikusest sõltuvusest lähtuvalt.

- Uute võimalustena toodi töögrupi poolt välja mitmekülgsed logistilised võimalused sadama, raudtee ja teedevõrgu näol, ajalooliste traditsioonidega, kuid kaasaegne ja pidevalt arenev tootmisettevõtlus piirkonnas, samuti ettevõtluse jaoks oluliste loodusvarade olemasolu nii maavarade, metsa kui ka kasutamata maa näol.

- Uues vallas mitmekesistub atraktiivne elupiirkond – ökoloogiliselt puhas keskkond, heakorrasstatud asulad koos rannajoone ja vooluveekogude olemasoluga.

- Piirkonna majanduse ja elukeskkonna nii kvalitatiivse kui ka kvantitatiivse kasvuruumi osas on oluline tugeva keskuse olemasolu.

- Ühinenud omavalitsuses on võimalik struktuurfondide toetusi, siseriiklike ja rahvusvaheliste programmide vahendeid kasutada, ühiselt ja laiahaardelisemalt majandus- ja keskkonnaküsimusi lahendada. Eelistatakse projekte, millel on oluline kaasosalus või lisafinantseering kolmandate isikute poolt.

- Taotletakse arengukavade ja üldplaneeringutega ette nähtud prioriteetse infrastruktuuri kaasajastamist, sh riigiteede rekonstrueerimine, elektrivarustuse ja side kvaliteedi parandamisele suunatud objektide ehitust.

- Arendatakse internetipõhiseid teenuseid ning teeninduspunktidest on võimalik kasutada kvaliteetset juhtmevaba internetiühendust.

- Paremad võimalused tekivad ka paikkondliku turismimajanduse korraldamiseks.

- Valdkonniti on võimalik koostööle haarata pädevamaid erialaspetsialiste.

- Lisaks uutele võimalustele toodi välja ka erinevaid ohtusid ja välismõjusid, mis uue omavalitsuse arenguperspektiive takistada võivad. Olulisimateks ohuteguriteks on piirkonnas vähenev ja vananev elanikkond, tööhõive- ja -jõuprobleemid, suurettevõtete ning transiitliikluse surve keskkonnale ja infrastruktuurile, tootmise üleviimise oht odavamatesse riikidesse ning suurettevõtete väliskapitalil rajanemine, halvenev ühistranspordikorraldus, teede kehv olukord ja muud taolised probleemid – võtmeküsimused, millele tulevikus ühiselt lahendusi otsitakse.

- Ühinemislepingu osana koostatakse prioriteetsete investeeringute kava. Ühinemisotsuse järel luuakse uue omavalitsusüksuse arengukava, samuti ühine piirkonna jäätmekava, ühitatakse ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava ning konkreetne teehoiukava (et tagada vallateede, aleviku- ja linnatänavate haldamine ning hooldus- ja remonditööd), järgides kõiges kogu piirkonna tasakaalustatud arengu põhimõtet.

- Eelarve koostamisel (investeeringute kavandamisel) arvestatakse ühinenud omavalitsusüksuste varasemate prioriteetidega.

Haridus, kultuur ja sport

- Ühinemisel kehtib hariduse ja kultuuri osas põhimõte, et võrdselt kestaksid edasi nii Kunda linna kui ka Viru-Nigula valla arengud, head tavad ja traditsioonid.

- Olulisena jäi kõlama haridusvõrgu, kultuuri- ja spordiasutuste võrgustiku

olemasolu, mitmekülgsel huvitegevuse ja seltsielu toimimine nii linnas kui ka vallas, toimiv linna ja valla vaheline kultuurialane koostöö ning paikkondlikud traditsioonid.

- Uue valla puhul on oluline lasteaia teenuse võimalik laienemine, õpilas- ja huvialaringide tegevuse mitmekesistumine, koostöövõimaluste laienemine ürituste korraldamisel, Kunda muusikakooli, spordikompleksi ja ujula teenuste laienemine valla lastele ning elanikele üldiselt.

- Lepingupooled tunnustavad kodulähedaste koolide ja lasteaedade säilitamist ja uuendamist ning peavad seda ka edaspidise tegevuse prioriteediks. Tagatakse enne ühinemist toimunud haridusasutuste asukohas haridusteenuste osutamine nende asutuste poolt ühinemise hetkel osutatavate haridusteenustega vähemalt samas mahus.

- Kultuuri- ja spordielu prioriteediks on paikkondlike omaalgatuslike kultuuri- ja sporditraditsioonide tunnustamine, jätkamine, säilitamine ja arendamine. Toetatakse ja arendatakse kultuuriasutuste tööd, külakultuuri ja kodukandiliikumist, kodanikuühenduste tegevust ning turismi edendamist.

- Nähakse ette piirkonna spordirajatiste korrashoid ja kaasajastamine ning võimaluste otstarbekam kasutamine. Toetatakse omaalgatuslikku spordi- ja kultuuritegevust.

- Ühinemislepingus tagatakse kõigi emotsionaalselt ja praktiliselt oluliste kultuuri-, haridus- ja spordiasutuste säilimine nii linnas kui ka vallas.

Sotsiaalne heaolu ja turvalisus

- Töögrupi üldine eesmärk oli sotsiaalseks heaoluks ja turvalisuseks vajaliku ning optimaalse sotsiaalhoolekandesüsteemi rajamise vajaduse kirjeldamine uues vallas, mis hõlmab tegevusi nii vanade kui noortega, koduhooldust, turvalisust, lastekaitset koos vajalike tugiteenustega, pääste- ja politseiteenuseid kui ka väärtemenetlemist valla territooriumil. Samuti tuleb tegeleda kodutute majutusküsimustega, sotsiaalkorterite ja varjupaikade (kriisitubade) võrgustiku loomisega vallas, et hätta sattunud õigel ajal aidata ja toetada, et nende iseseisev toimetulek võimalikult kiiresti taastada.

- Ühinenud vallas on olemas hooldekodu ja päevakeskus, toimib koduteenus ning tagatud on esmatasandi arstiabi, päästekomando ja kiirabiteenuse ööpäevaringne valve. Esmatasandi arstiabi kättesaadavuse parandamiseks oleks tulevikus mõistlik välja arendada valla tervishoiuteenuste keskus. Hetkel on tervise teenuse osutamine killustatud. Samuti nähakse ette eri- ja üldarstiabi kättesaadavuse tõhustamist.

- Arengukavaga nähakse ette sotsiaalhoolekande arendamine, tagamaks kvaliteetse teenuse kättesaadavus kogu valla territooriumil.

- Omavalitsusüksuste ühinemisega luuakse eeldused elanikele osutatavate teenuste efektiivsuse parendamiseks ning uute teenuste osutamiseks.

- Oluline on toimiva ühistranspordi ja õpilasvedude korralduse loomine, tagada tuleb info liikumine keskusest vallaelanikeni ning ühtne asjaajamissüsteem, sh internetipõhiste teenuste väljaarendamine.

KKK - korduma kippuvad küsimused

Algus lk 1.

Eeldame, et suuremas vallas ei vähene tingimata kodanike informeeritus ja huvi valla asjade vastu, pigem on see sihistatud ja seega mõjukam. Kodanikuaktiivsuse suurenemiseks on pigem soodsamad tingimused eeldusel, et volikogu ja valitsus püüavad kaasa aidata valla kodanikuaktiivsuse suurenemisele, koordineerides ja andes ressursse külade aktiivseks tegutsemiseks. Kodanikeühenduste tegevus mitmekesisust, suuremad ressursid suurendavad kodanike ühendustes osaluse kvaliteeti ja mõjukust kohalikule otsustusprotsessile.

Kas ühinemiste tulemusel väheneb bürokraatia valla elanike ja ettevõtete jaoks? Ühinemine ei tohi tuua juurde bürokraatiat ega ei anna õigust pikendada aega dokumentide menetlemiseks.

Kuidas muutub avalike teenuste kättesaadavus?

Teenuste tarbijate suurem hulk (kokku u 5100 inimest) võimaldab varieerida teenuseid vastavalt kodanike soovidele ja vajadustele, paremini sobitada kokku asutuste struktuuri kogu piirkonna optimaalsete kulutuste ja kvaliteediga. Näiteks kui Kundas on lasteaia järjekorras 5 last. Lastele tuleb võimaldada lasteaias koht ja see tähendaks, et linn peaks hakkama looma täiendavat rühma. Uue rühma (kus peaks olema 20 last) avamine 5 lapsele on päris kulukas. Viru-Nigulas on lasteaias 5 kohta vaba, st lapsed saab paigutada oma territooriumi lasteaeda. See vähendaks 5 lapse lasteaeda paigutamise kulusid mitmesaja tuhande krooni võrra aastas.

Seoses ühinemisega hakkavad uue valla 5 100 inimest ühesuguseid teenuseid saama ja kaob ära vastastikune valla ja linna vaheline arvlemine. Näiteks muusikakoolis, kus täna vallast õpilasi peaaegu ei käi, tekib ka valla lastele võimalus tasuta muusikaharidust saada. Vallas aga tegeletakse selliste spordialadega, millega linnas ei tegeleta – linnalapsed saaksid omakorda osaleda nendes spordiringides jne.

Kuidas mõjutab ühinemine ettevõtluskliimat uue omavalitsuse piirkonnas? Suurem vald tähendab suuremat mõjujõudu ning rohkem võimalusi parandada valla infrastruktuuri, muuta atraktiivsemaks elu- ja tegevuskeskkonda ning seeläbi edendada valla ettevõtlust ja elanike heaolu.

Valla haldusaparaadi struktuurimuutused, muudatused haldusaparaadi sisulises töös? Ühinemisega seoses on räägitud asutuste sulgemisest. Ühiskomisjon on leidnud, et Viru-Nigulas toimivad asutused on vajalikud, kõik jäävad tegutsema, kuni kodanikud nende teenuseid vajavad. Uue valla allasutuste

struktuur ei vaja nn superreformi, allasutuste süsteem on hästi toimiv, asutused võib koondada valdkonniti ühtse juhtimise alla ning Kunda ja Viru-Nigula täiendavad ses osas teineteist.

Tõusma peaks valitsemis-suutlikkus eelkõige ametnike suurema spetsialiseerumise tõttu (ametnikel ei ole vaja end uues olukorras jagada mitme erineva valdkonna vahel), millega seoses tõuseb tööviljakus ja professionaalsus. Võimalik on värvata paremaid spetsialiste (väikeses vallas ei oleks võimalik pakkuda täiskoormust, samuti on raske maksta konkurentsivõimelist palka).

Linna- ja vallavalitsuse teenistujad jätkavad teenistust uues vallavalitsuses. Asutuse töö ümberkorraldamisel valitakse personal eelkõige sisekonkursi teel. Ühtlustuvad omavalitsusest tööd saavate (u 220 töötaja) palgad. Siin on mõeldud nii vallavalitsuse teenistujaid kui ka kultuuri-, hariduse-, sotsiaal- ja teiste valdkondade töötajaid.

Täpsustada tuleks külavanemate või külaseltside juhtide rolli vallajuhtimises. Külavanemad on Eestis traditsiooniliselt olnud nn sideisikud või sõnumitoojad, kes loovad kontakti inimese ja valitsemise vahel. Külavanemad on isikud, kes teavad ja tunnevad oma küla elanikke, näevad nende vajadusi ja muresid-probleeme. Külavanemate kohustuste ja vastutuste tõustes tuleb kindlasti ka jälgida, et neil oma funktsioonide täitmiseks vahendeid jaguks ehk külavanemate kaudu peaks olema võimalik külasid ka rahaliselt toetada.

Ühinemise mõju omavalitsuse volikogu tööväimele? Ühinedes oleks võimalik töömahte paremini jagada ja kvaliteetsemat teenust pakkuda. Rahandusministeeriumi andmetel on väikestes valdades üldvalitsemiskulud ühe elaniku kohta oluliselt suuremad kui suuremates omavalitsustes. Lisaks on suuremas omavalitsusüksuses ühelt poolt suurem elanike ning valijate arv, mis tähendab nii korrupsiooniohu kui ka lihtsa onupojapoliitika vähenemist. Teisalt on suurem ka aktiivsete inimeste hulk, laieneb valikuvõimalus, keda üldse valida. Vallavolikogu ja –valitsuse pädevus ning tööväime parenevad. Tervikpildi vallast kujundab volikogu koostöös komisjonide ja ametnikega. Mastaabid küll suurenevad ning ilmselt muutuvad paljud küsimused ka keerulisemaks (näiteks finantseerimisküsimused), kuid professionaalse inimkapitali olemasolu korral on kõik probleemid lahendatavad.

Muutused valla tulu- ja kulubaasides, ühinemise mõju valla investeerimisväimele? Suuremal omavalitusel on suurem tulubaas. Nii suudetakse investeerida ja kaasrahastada ka suuri EL projekte. Linna ja valla ühinedes tõuseb

majandusväimekus, kindlasti suurenevad investeeringumahud, nii et uus vald saab oma otsustes olla paindlikumad ning teha korraga ära suuremaid asju (mis muidu võiksid lähitulevikus üldse tegemata jääda, näiteks teede parandamine, staadioni ehitamine jms).

Ühinemise mõju vallaelanike kogukondlikkusele, kohalikule identiteedile? Ühinedes tekkiv tugevam ja väimekam omavalitsus suudab tõhusamalt toetada ka kohalikku identiteeti hoidvat omaalgatust. Kogukonnatunne saab tekkida ainult altpoolt kasvava initsiatiivina, vallamajast pole seda võimalik juhtida, küll aga võimaluste piires toetada.

Ühinemislepingu projektis on kirjas, et toetatakse kodanikeühenduste tegevust, külakultuuri ja kodukandiliikumist.

Kas liitumine muudab asja mugavamaks pigem riigi kui inimese jaoks? Riigi jaoks on oluline saavutada selge ja üheselt mõistetav avaliku halduse ühtlustatud süsteem, avaliku sektori kulude optimeerimine, kohalike omavalitsuste haldussuutlikkuse märgatav parendamine ja kodanikukeskne teenuste osutamine. Eesti omavalitsuste suurus erineb rahvaarvult 4000 korda, ülesanded on aga kõigile samad. Suurte ja väikeste omavalitsuste jätkusuutlikkus peab riigi jaoks olema paigas, siis toimuvad tasakaalustatud arengud ka kohalikul tasandil, mis on aga otseselt kohaliku inimesega seotud – liitumine peaks olema kasulik nii riigile kui ka ühinenud vallas elavatele inimestele.

Investeeringute koondumine keskusesse? Kuidas maandada hirmu, et edaspidi kasutatakse kogu eelarvelist raha linna hüvanguks ning maapiirkond jääks vaeslapse ossa? Ühinenud omavalitsuse arengut kavandatakse sisemiste piirkondade, keskuste ja ääremaade vastastikusest sõltuvusest lähtudes, pisendamata ühegi paikkonna tähtsust, väärtustades erinevusi ning kultuurilist mitmekesisust. Tähtsaks peetakse ühtse ja tervikliku tulevikunägemuse väljaarendamist.

Ääremaastumine ja keskuse liikumine kodukohast kaugemale? Ääremaa on eelkõige sotsiaalne ja majanduslik mõiste ning tähendab isolatsiooni, mahajäetust. Ääremaastumine algab, kui inimesed jäävad või jäetakse oluliste asjade otsustamisest kõrvale, kui nende liikumine kodukohast kaugemale on piiratud, kui nende side riigi või kohaliku omavalitsusega nõrgeneb.

Kõik sõltub ikkagi inimestest. Kui avalik võim soodustab ettevõtlikkust, võimaldab igapäevaste arstiabi ning väimekohase hariduse, suudab hoida korras teed ning käigus ühistranspordi ja demokraatlikud suhtluskanalid,

siis ei tunne keegi end ääremaale tõugatuna.

Samas on kogu maailmas trend, et elu koondub üha enam suurlinnadesse – Eestis Tallinna ja Tartusse – ning nende ümbrusse ja riigid (sh Eesti) näevad oma ülesandena ka teiste regioonide arendamist suurlinnades tekkiva hüve abil.

Kaugenemine demokraatiast, võimu kaugenemine inimesest? Senine kahe omavalitsuse ühinemisprotsess sh arutelud, ajurünnakud, väitlused on rajanenud jaatusel – kuidas on hea inimestel, ettevõtetele, küladel, uuel omavalitsusel. Kõiki kohtumisi on läbinud osalejate siiras hool piirkonna hea käekäigu eest.

Vastupidiselt kaugenemisele, püstitati eesmärk, kus ühinenud võim loob elanikele võimaluste avardamise osalemiseks piirkonna kui terviku toimimise ja arenguga seotud oluliste küsimuste otsustamisel ning ligipääsu loomisel mitmekesisemate teenuste tarbimisele.

Kuidas jagunevad tulevikus kohad volikogus (kas rohkem esindajaid saab olema Kunda linnast)? Raske ennustada. Valijaskonna arvukuse alusel hinnates võib öelda, et jah, uues volikogus on ülekaalus esindajad Kunda linnast. Arvestades aga valijate aktiivsust, mis Viru-Nigulas on olnud kõrgem ja pole kindel, et Kunda valija valib Kundast ja Viru-Nigula valija Viru-Nigulast volikogusse pürgijat, siis võib esindajate vahetõrget lõpuks kujuneda üllatavaks.

Kindel on, et valimiskampaania tuleb huvitav, uus volikogu saab olema motiveeritud, aktiivne ja õppimisväimeline.

Olukorras, kus inimeste töö- ja elukohad, õppimis- ja meelelahutuskohad jne on tihedalt läbipõimunud ning omavalitsusi on sidunud hea koostöö, siis uues volikogus saavad olema kõik oma inimesed.

Kas külaseltside toetamist jätkatakse? Külaseltsid on oluline osa kohaliku omavalitsuse demokraatiast, elujõust.

Ühinemislepingu projektis on kirjas: uues omavalitsuses “toetatakse ja arendatakse kultuuri-asutuste tööd, külakultuuri ja kodukandiliikumist, kodanikuühenduste tegevust ning turismi edendamist”. Kolmanda sektori sh külaseltside tegevus kujuneb uue

omavalitsuse üheks prioriteediks.

Milleks kiirustada, nagunii liidetakse? Me pole kiirustanud. Võib öelda, et ühinemist on kaalutud pea viis aastat. Vabatahtlikul ja isetegutsemisel on alati eelised. Sundimatus ja vabas õhkkonnas märkame paremini detaile, oskame leida võimalusi ja vältida ohte.

Peame ise vaba tahte alusel kujundama oma piirkonna tugevaks ja elujõuliseks – nii saame sobivaima ja elujõulisema koos toimiva omavalitsuse.

Tähtis on ka võit ajas. Meie piirkond saab varem hakata kasutama ühinemisega kaasnevaid eeliseid.

M a a d e k ü s i m u s e d (mereäärsete ilusate paikade kaitse Viru-Nigula valla senisel territooriumil)? Uus omavalitsus on huvitatud piirkonna ressursside heaperemehelikust kasutamisest. Eeldades, et uus omavalitsus on professionaalsem ja suutlikum, siis võib uskuda, et senisest paremini on kaitstud ja hoitud nii kultuuripärand, ilusad paigad kui ka muud piirkonnale olulised väärtused.

Kas Vasta kool jääb alles? Ühinemisleping sätestab, et pooled tunnustavad kodulähedaste koolide ja lasteaedade säilitamise ja uuendamise vajadust ning peavad seda ka edaspidise tegevuse prioriteediks. Tagatakse enne ühinemist toimunud haridus-asutuste asukohas haridusteenuste osutamine nende asutuste poolt ühinemise hetkel osutatavate haridusteenustega vähemalt samas mahus juhul, kui lasteaias on vähemalt 15 last ja koolis vähemalt 70% antud tasemega kooli avamiseks minimaalselt nõutud õpilaste arvust.

Kas Viru-Nigula rahvamaja jääb alles? Olemasolevad kultuuriasutused säilitatakse.

Kuidas uuele omavalitsusele nimi valitakse? Nime määramisel juhendatakse seadustest (Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusest ja kohanimeseadusest). Kohanimenõukogu on soovitat valida uue valla nimi kolmest nimekujust: Kunda vald, Viru-Nigula vald või kompromissina Mahu vald. Vt nimeküsimuse kohta täpsemalt lk 2 ja 4.

Vastused ühiskomisjonilt

MEIE KODU Kunda linna ajaleht

Ühinemislehe toimetuskolleegium: Anne Tasuja (Kunda linnavolikogu esimees), Ain Tiivas (Viru-Nigula vallavolikogu esimees), Uno Trumm (Kunda linnavolikogu liige); Heldur Lahne (Kunda linnavolikogu liige), Kalev Pagar (Viru-Nigula vallavolikogu liige), Riho Tell (Viru-Nigula vallavolikogu liige), Allar Aron (Kunda linnaapea), Priidu Vilmer (Kunda linnavalitsuse liige), Ervins Veitsurs (Viru-Nigula vallavanem), Guido Reimer (Viru-Nigula abivallavanem). Toimetaja: Ebe Pilt (telefon: +32 55 998, e-post: ebe[at]kunda.ee). Trükkija: AS Trükis (Jõhvi, Pargi 27 F; telefon: +33 72 666). Trükiarv: 2500 (leht on lugejaile TASUTA). Toimetuse aadress: Kasemäe tn 19, 44107 KUNDA. Kaastöid, kuulutusi, teateid ja reklaami võetakse lehetoimetuses vastu ESMASPÄEVAL ja NELJAPÄEVAL kl 9–12.

Väike tagasivaade piirkonna ajaloole

*Vaade Viru-Nigulale Kunda linna poolt
Foto autor Andres Ehrenpreis*

Taganev mandrijää on voolinud meile eluaseme, jättes maha suuri järvi, mis hiljem tühjaks jooksid ning rabadeks muutusid, ja terve müriaadi rändrahne. Liustiku alt vabanenud paljale paesele pinnale on aastatuhandete jooksul kuhjunud viljakas huumuskiht, mis võimaldab inimestel siin maad harida. Meie maastik on mitmekesine, kaunis ja kohati lausa dramaatiline oma paekaldasse lõikunud jõesängide ja lookleva rannaastanguga.

Üsna kohe pärast mandrijää taandumist on meie piirkonda asunud elama inimesed. Märke keskmise kiviaja inimasustusest on leitud Lammasmäelt, endiselt Kunda järve saarekeselt. Arheoloogilistel väljakaevamistel leitud luu- ja kivesemed, loomaluud ning tuleasemed jutustavad sellest, et saarel oli pikka aega (u 9500–7500 aastat tagasi) küttide ja kalastajate laagripaik. Tähelepanuväärne avastus on teinud Lammasmäe ja Kunda nime arheoloogide seas tuntuks üle maailma, sest Lammasmäe omadele sarnanevate leidudega arheoloogilist kultuuri, mis oli levinud Lõuna-Soomes, Eestis, Lätis, Leedus ja Loode-Venemaal, on hakatud nimetama

Kunda kultuuriks.

Muinasaegete inimtegevuse jälgedena on siin säilinud rohkelt kivikalmeid, linnamägesid, hiiekohti, ohvriallikad ja lohukive, muinaspõldude jälgi. Mereäärse rahvana on siin aastasadu tegeldud kalastamise ja ülemerekaubandusega. Mahu ja Toolse, hiljem ka Kunda sadamad on aastasadu olnud nn sõbrakaubanduse keskused.

Ajalooliselt on tänased Viru-Nigula vald ja Kunda linn kuulunud ühte muinaskihelkonda, mida Taani hindamisraamatus (1241) nimetati Maumiks (hilisem Maholm ja Mahu). Muistne Mahu rand ulatus Toolsest Aserini ja seda ala on kutsutud ka Ranna-Viruks. Kihelkonnanimi Viru-Nigula tuleneb meie kiriku kaitsepühaku, meremeeste kaitsja, Püha Nikolause nimest.

Taani hindamisraamatu koostasid arvatavasti 1220.–1221. aastal Virumaad ristinud preestrid, kes panid kirja ristitud külad ning nende põllumaa suuruse. Hindamisraamatu järgi oli Mahu kihelkond suurte küladega rikas ja rahvarohke piirkond.

Pärast eestlaste muistset

vabadusvõitlust (1208–1227) langes Põhja-Eesti taanlaste võimu alla, kogu maa läänistati aga enmajaolt saksa päritolu vasallidele, kes pärast eestlaste Jüriöö ülestõusu (1343–1345) luhtumist asusid ka Virumaal rajama mõisaid. 1346. aastal müis Taani kuningas oma Põhja-Eesti valdused Liivi orduriigile, mille lähemad keskused asusid Rakveres ja alates 1471. aastast ka Toolsel.

Kuna Viru-Nigula kihelkond asus vanal Venemaale viival maanteel, mida on nimetatud ka sõjateeks, tabasid piirkonda tihti Venemaalt lähtuvad sõjaretked. Näiteks toimus 1268. aastal Viru-Nigula kandis suur lahing venelaste ja Taani-Ordu ühishvägede vahel, mille mälestuseks olevat lahingupaika ehitatud Maarja kabel. Lahinguga on seostatud ka kunagi kabeli lähedal voolanud Vereoja nime tekkelugu. Maarja kabelit mainib Holsteini diplomaat ja kirjanik Adam Olearius oma reisikirjas (1647). Ta kirjutab: “Tallinna ja Narva vahel, kaks miili Kunda rüütlimõisast koguduse kiriku lähedal seisab lagunenud kabel, mille juures ümbruskonna mittesakslased igal aastal kokku tulevad maarjapäeval palverännakuks. Mõned käivad põlvili kabelis asuva suure kivi ümber, mõned alasti. Tuuakse toiduohvreid, et sellega endale ja oma karjale head käekäiku ning haigusest paranemist soovida. Niisugustel palverännakutel süüakse ja juuakse palju, toimub mõrvu ja ebasündsusi. Vaatamata õpetaja püüetele neid lämmatada, pole suudetud sellistele asjadele piiri panna.”

Paiknemine sõjateel tõi palju kahju nii kirikule kui ka selle ümbruse mõisadele ja küladele. Kõik suured sõjad, mis enne 20. sajandit Eestit tabasid: Liivi sõda (1558-1583), Rootsi-Poola sõda (1600-1629) Vene-Rootsi sõda (1655-1661), Põhjasõda (1700-1721), ei jätnud puutumata ka Viru-Nigula kihelkonna alasid. Kõigis neis sõdades said näiteks kannatada nii kirik kui ka kirikumõis. Pärast Vene-Rootsi sõda kirjeldas tolleaegne pastor Michael Scholbach (ametis 1656 – 1673) talle avanenud pilti hävitustööst alljärgnevalt: “Viletsust, mis mind seal leidis, on võimatu kirjeldada. Väarikas kirik, mis täielikult ehitatud oli, nüüd metsikuna seisis. Hauad olid lõhkeainega õhku lastud ja surnud paljaks röövitud, pastoraat tuhaks põletatud.” Küllap polnud parem ka kogu ülejäänud piirkonna olukord. Sama hinnangut võib aga kahtlemata kasutada ka kõigi teiste tolleaegsete sõjasündmuste iseloomustamiseks. Kui veel lisada, et sõdadega käisid kaasas ka metsik rüüstamine, tapmine, nälg ja katkuhaiguse puhangud, saab tollasest, enam kui 150 aastat kestnud sõdadeperioodist enam vähem õige pildi.

Kuna sõjad inimesi kirikust võõrutanud olid, siis toimus üle kogu rootslaste võimu aluse Eesti jaht nn nõidadele – ravitsejatele, maatarkadele jt, kellest kardeti võistlejaid kohalikele vaimulikele. Ka Viru-Nigulas mõisteti 1640. aastal tulesurma kohalik ravitseja Kongla Ann, keda süüdistati Pada mõisniku Hermann Billinghauseni tütre “ärategemises ja surma

saatmises”.

Rahulikum periood saabus pärast Põhjasõda, mil Eesti põllumajandus elas üle ühe oma õitsenguperioodidest. Vene turu avanemine lõi võimaluse edukaks viina ja lihloomade müügiks Peterburi turule. See on aeg, mil ehitati suurejoonelisi kivist mõisahäärbereid, kosusid ka talud. Ühtlasi levis koos viinapõletamise arenguga aga ka selle märjukese pruukimine talurahva seas. Viru-Nigula pastor Otto Wilhelm Masing on kirjutanud oma aruandes konsistooriumile: “Pühapäeva õhtust esmaspäevani on siinsed kõrtsid alalise vallatuse areeniks, kus hirmu ja häbita kõige metsikumatele üleannetustele andutakse.”

19. sajand tõi kaasa suuri muudatusi talupoegade sotsiaalmajanduslikus ja poliitilises olukorras. 1816. aasta

kaotasid mõisnikud eestkosteõiguse vallavalitsuse otsuste suhtes, kaotasid oma politsei- ja kohtuvõimu valla üle, valla mõju piirkonnale tugevnes.

Kuigi talude päriksostmist võimaldas juba 1856. aasta talurahvaseadus, sai massilisem talude ostmine Eestimaa kubermangus alguse 1870. aastast, mil valmis Paldiski-Tallinn-Peterburi raudteeliin ning talurahval avanes võimalus turustada oma põllumajandussaadusi värsketena Peterburi turul. Tõuke talude arengule andis ka kartulikasvatuse algus 1850. aastatel, mis tegi lõpu tõsisematele näljahädadele ning andis rannarahvale uue väljaveoartikli ülemerekaubandust silmas pidades.

Piirkonna majanduslikule arengule andis suure tõuke ettevõtlik Kunda mõisnik John Karl

*Tsemendivabriku pudelahi
Foto autor Ebe Pilt*

*Vaade Kunda linna keskusele
Foto autor Sirje Liiskmaa*

talurahvaseadusega kaotati Eestimaa kubermangus pärisorjus, talurahvas sai isiklikult vabaks, võttis endale priinimed ning pidi edaspidi oma suhted mõisaga korraldama rendilepingute abil, sest talud kuulusid endiselt mõisale. Selline süsteem soosis ettevõtlikumaid ja tegusamaid talumehi, sest esmakordselt avanes neil võimalus mõisast segamatult rikkust koguda.

Sama seadusega moodustati mõisate piires ka talurahva omavalitsuslikud kogukonnad – vallad. Ametisse valiti valla ametimehed – vallatalitajad. Vallakogukonna hooleks jäid kool, vallalaegas, magasiait, vallavaesed, teetööd ja nekrutiandmine. Siiski vajasid valla üldkoosoleku otsused mõisniku kinnitust. Vallaomavalitsuse andmist 1816. aasta talurahvaseadusega on peetud siia maani üheks olulisemaks sammuks Eesti iseseisvumise teel, sest vallaomavalitsused olid talurahvale demokraatia ja iseenda valitsemise kooliks.

1866. aasta vallaseadusega

Girard de Soucanton, kes 1870. aastal hakkas tegelema kohalikust toorainest tsemendi valmistamisega. Tänu tsemenditööstuse kasvule rajati Rakvere-Kunda raudteeliin, ehitati Kunda jõeale Baltimaade esimene hüdroelektrijaam, võeti kasutusele kohalik telegraaf, rajati Eesti üks esimesi telefoniliine jne. Tsemenditööstus muutus üheks piirkonna suurimaks tööandjaks ning andis uue hingamise ka Kunda sadamale, mis enne tsemenditootmise algust varjusurma langemas oli.

Ene Ehrenpreis

Viru-Nigula valla arendusspetsialist

Uno Trumm

Kunda linnavolikogu ja ühinemiskomisjoni liige

Viru-Nigula valla kogupindala: 234 km²
Elanike arv: 1372 (seisuga 01.01.2009)
Asustustihedus 5,9 el/km².

Kunda linna pindala: 9,85 km²
Elanike arv: 3789 (seisuga 01.01.2009)

*Pada määnd
Foto autor Pille Parder*

*Vaade külateele liia külas
Foto autor Imbi Mets*